

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Eliška Kačerová

**Proměny česko-francouzských bilingvních sekcí
v České republice od devadesátých let 20. století do
současnosti**

Bakalářská práce

Praha 2018

Autor práce: **Eliška Kačerová**

Vedoucí práce: **PhDr. David Emler, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2018**

Bibliografický záznam

KAČEROVÁ, Eliška. *Proměny česko-francouzských bilingvních sekcí v České republice od devadesátých let 20. století do současnosti*, Praha, 2018. 49 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. David Emler, Ph.D.

Abstrakt

Čtyři česká gymnázia otevřela francouzské třídy brzy po skončení komunistického režimu. Založení tzv. bilingvních sekcí se uskutečnilo díky znovuobnovení česko-francouzských vztahů po více než padesáti letech. Intenzivní spolupráce obou zemí na poli kultury a vzdělávání se odrazila ve význačné podpoře tohoto programu. V poslední době je ale možné pozorovat, že francouzské sekce již stejnou míru podpory a zájmu nedostávají, a jejich aktuální stav neodpovídá tomu v jejich počátcích. Cílem této práce je analyzovat institucionální proměny sekcí od jejich založení na začátku devadesátých let 20. století do současnosti. Po vylíčení historického kontextu vzniku bilingvních sekcí se text věnuje nejprve proměnám na francouzské straně, zejména jde o nový směr francouzské kulturní diplomacie, která přehodnocuje zájem o Českou republiku, a reviduje dosavadní výši financování vzdělávací spolupráce. Práce analyzuje rovněž vývoj na českém území, od změny postoje vůči francouzskému jazyku a francouzskému modelu vzdělávání, až po problematiku ukotvení francouzského vzdělání v českém školství se zaměřením na maturitní zkoušky.

Abstract

Shortly after the end of communist regime, four Czech high schools opened French classes. These so-called bilingual sections could have been founded thanks to resumption of Czech-French relation after they were silent for more than 50 years. Support of this special school programme reflected the intensity of bilateral cooperation in the field of culture and education. However, in the present day it can be observed that bilingual French sections do not receive same amount of support and interest. In

addition, their condition is not equivalent to state of their founding. This bachelor thesis focuses on the evolution of these sections and aims to analyse, which are the crucial changes from the beginning 1990 to this day that made an impact on them. The introductory of this paper presents the historical context. First chapter is dedicated to transformation that took place in France. In particular it focuses on new approach to cultural diplomacy, that caused decline in interest for Czech Republic, and reevaluation of amount of investment that goes to bilateral educational cooperation. Second chapter works with transformations that occurred in Czech Republic on several levels. First it refers to the change in society regarding French language but also French education system. Subsequently it describes the difference in opinion inside the bilingual section and finally it presents the problem of specificity of French education inside the norms of Czech school system especially concerning final exams.

Klíčová slova

Francie, ČR, vzdělávání, dvojjazyčné vzdělání, francouzské bilingvní sekce, česko-francouzské vztahy, kulturní diplomacie, externí jazykový politika

Keywords

France, Czech Republic, education, bilingual education, French bilingual sections, Czech-French relations, cultural diplomacy, external language policy

Rozsah práce: 98 320

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Eliška Kačerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce PhDr. Davidu Emlerovi Ph.D. za užitečné rady a poznámky. Dále bych nesmírně ráda poděkovala všem respondentům, kteří si na mě udělali čas a poskytli mi velmi cenné rozhovory. Děkuji také svým nejbližším za podporu a za zpětnou vazbu při psaní práce.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Eliška Kačerová

E-mail:

59792233@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Letní semestr 2016/2017

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2017/2018

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. David Emler, Ph.D.

Název práce:

Proměny česko-francouzských bilingvních sekcí v České republice od devadesátých let 20. století do současnosti

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Na začátku devadesátých let se po konci komunistického režimu znovu navázaly zpřetrhané vazby mezi Československem a západními zeměmi, mezi kterými byla také Francie. Bilaterální česko-francouzské vztahy se rychle zintenzivnily a oba státy se ze svých specifických důvodů snažily o jejich následný rozvoj. Díky tomu se v tomto období zrodilo několik iniciativ v různých oblastech. Jednou takovou iniciativou bylo také založení čtyřech francouzských dvojjazyčných sekcí na českém území a obnovení dvou českých sekcí ve Francii. Spolupráce ve vzdělání byla ze začátku na vysoké úrovni. Francouzská strana financovala ve velké míře sekce, které se snažily českým studentům zprostředkovat francouzský systém výuky. S postupem času ale na obou stranách, ve Francii i v České republice, nastaly strukturální, ekonomické, kontextuální a další změny. Ty poté měly dopad na stav francouzských sekcí a na jejich fungování.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Během psaní této bakalářské práce jsem učinila několik důležitých změn. Teritoriální vymezení zůstalo jako jediné po celou dobu stejné. Největší proměnou prošlo samotné téma, kdy původně vymezená oblast kultury, ekonomie a také vzdělání se jevila jako moc široká. Na začátku psaní tedy proběhlo zúžení tématu na česko-francouzskou spolupráci v oblasti vzdělání. To jsem poté aplikovala pouze na případě francouzských bilingvních sekcí. Časové vymezení bylo stanoveno na celou dobu jejich existence, tedy od začátku devadesátých let 20. století po současnost.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

Historický kontext

- *Francie v české republice v devadesátých letech*
- *Případ bilingvních sekcí*

1. Vývoj ve Francii na poli kulturní diplomacie, zahraniční jazykové politiky a jejich financování
i. Nový kurz francouzské kulturní diplomacie

ii. Nový přístup k financování sekcí

2. Proměny v české společnosti a v bilingvním vzdělání

i. Klesající zájem o francouzský jazyk

ii. Rozdílné cesty jednotlivých sekcí

iii. Reformy českého školství

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- Bozo, Frédéric. „Mitterrand, la diplomatie française et la «nouvelle» guerre froide (1981-1984)“, in *Relations internationales et stratégie: De la guerre froide à la guerre contre le terrorisme*, ed. Frédéric Bozo (Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2005), 29-46.
- Brüstlová, Markéta. „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009)“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2012)
- Čapková, Zuzana. „Relations franco-tchèques après la présidence française de l’Union européenne (2009-2013)“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2015)
- Duverger, Jean. *L’enseignement en classe bilingue*. Paris: Hachette Livre, 2005.
- *La France et l’Europe dans le monde. Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008–2020*, Ministère des Affaires étrangères, 2008.
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/084000459.pdf> (staženo 30. 3. 2018)
- *Loi de finances initiale 2005-2016*, Ministère de l’action et des comptes publics, <https://www.performance-publique.budget.gouv.fr/documents-budgetaires/lois-projets-lois-documents-annexes-annee#.Wu3iF4iFPIU> (staženo 16. 4. 2018)
- Šedivý, Jaroslav. *Velvyslancem u Eiffelovy věže 1990-1994: (Praha – Paříž v zahraniční politice)*. Praha: Mladá fronta, 2008.
- *Rapport d’information n° 91 fait au nom de la commission des Affaires culturelles (1) sur la stratégie d’action culturelle de la France à l’étranger*, Duvernois, L. (rapporteur), Sénat, 2004. <https://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-091.html> (staženo 14. 4. 2018)
- *Rapport d’information n°428 fait au nom de la commission des Finances du contrôle budgétaire et des comptes économiques de la Nation (1) sur l’action culturelle de la France à l’étranger*, Gouteyron, A. (rapporteur), Sénat, 2008. <https://www.senat.fr/notice-rapport/2007/r07-428-notice.html> (staženo 30. 3. 2018)
- *Rapport d’information n° 2924 déposé par la commission des Affaires étrangères sur les centres culturels français à l’étranger*, Dauge, Y. (rapporteur), Assemblée nationale, 2001. <http://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i2924.asp> (staženo 30. 3. 2018)
- Tomalová, Eliška. „Kulturní dimenze francouzské kulturní diplomacie 1990-2010“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2011)
- Tomalová, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008.
- Trézeaux, Guy. „Enseignement bilingue et politique linguistique.“ *Revue internationale d’éducation de Sèvres*, č. 7 (1995): 103-117 <https://journals.openedition.org/ries/3972> (staženo 15. 3. 2018)
- *Výroční zprávy 2010-2016*, Gymnázium Pierra de Coubertina, <http://www.gymta.cz/cz/o-skole/informace-o-skole/vyrocnizpravy> (staženo 24. 4. 2018)
- *Výroční zprávy 2010-2016*, Slovanské gymnázium Olomouc, <https://www.sgo.cz/dokumenty/> (staženo 24. 4. 2018)
- *Výroční zprávy francouzské sekce 2011-2014*, Gymnázium Jana Nerudy, poskytnuto vedením školy 26. 3. 2018

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD	2
CÍL A METODOLOGIE	3
ANALÝZA ZDROJŮ.....	6
HISTORICKÝ KONTEXT	8
FRANCIE V ČESKÉ REPUBLICE V DEVADESÁTÝCH LETECH.....	8
PŘÍPAD BILINGVNÍCH SEKCI	11
1. VÝVOJ VE FRANCII NA POLI KULTURNÍ DIPLOMACIE, ZAHRANIČNÍ JAZYKOVÉ POLITIKY A JEJICH FINANCOVÁNÍ	14
1.1. NOVÝ KURZ FRANCOUZSKÉ KULTURNÍ DIPLOMACIE	14
<i>Vývoj ve francouzské zahraniční politice a kulturní diplomacii</i>	14
<i>Geografické priority</i>	15
<i>Tematické priority</i>	19
1.2. NOVÝ PŘÍSTUP K FINANCOVÁNÍ SEKCI.....	22
2. PROMĚNY V ČESKÉ SPOLEČNOSTI A V BILINGVNÍM VZDĚLÁNÍ	27
2.1. KLESAJÍCÍ ZÁJEM O FRANCOUZSKÝ JAZYK	27
2.2. ROZDÍLNÉ CESTY JEDNOTLIVÝCH SEKCI.....	32
2.3. REFORMY ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ	35
ZÁVĚR	39
SUMMARY	42
POUŽITÁ LITERATURA	43
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	49

Úvod

Bilingvní výuka není novým trendem několika posledních let. Fakt, že se ve světě neustále rozvíjí koncept vzdělávání v jiném nežli mateřském jazyce, můžeme považovat za důsledek globalizačního procesu. Neustále narůstající internacionalizace ekonomických a kulturních vazeb, překotný vývoj ve sféře technologie a komunikace, velká mobilita osob, to vše ovlivňuje fungování státu. Po celém světě se musí jednotlivé země neustále přizpůsobovat nové době a výjimkou tudíž nečiní ani specifická oblast školství.¹ Zejména co se týče výuky jazyků, státy musí zohlednit postavení své řeči ve světě vůči ostatním jazykům, aby se jejich studenti dokázali v budoucnu uplatnit v čím dál propojenějším mezinárodním prostředí. V důsledku pak země podporují rozvoj výuky cizích jazyků na svých státních školách.² Některé střední školy zašly ještě o krok dále a nabízejí dvojjazyčný, tedy bilingvní program. Česká republika v tomto ohledu není výjimkou. Zde se bilingvní obory začaly zakládat již na začátku devadesátých let minulého století ihned po pádu komunistického režimu ještě v době Československa. Všechny dvojjazyčné třídy vznikly na základě vládní dohody s další evropskou zemí. Jednalo se tedy o politické rozhodnutí, které mělo vést k prohlubování přátelských bilaterálních vztahů. Od roku 1990, kdy se začalo jednat o otevření dvojjazyčných oborů, se nakonec úspěšně založilo na českém území 14 bilingvních sekcí v rámci státních gymnázií.³

Tato bakalářská práce se zabývá přesněji francouzskými sekcemi v České republice. Francouzská vláda se na začátku devadesátých let snažila rychle navrátit do regionu střední i východní Evropy a začala zde mít velké ambice. V tehdejší Československu se snažila nejenom podpořit znovu se formující demokratickou společnost, ale zároveň také zajistit si vlivné postavení a výhodné budoucí vazby. Kromě spolupráce na politické a ekonomické úrovni se začala rozvíjet i kulturní spolupráce. Naproti jiným evropským státům Francie přikládá neobvykle velký význam propagaci své kultury a jazyka v rámci jejich diplomatických akcí.⁴ Proto se

¹ Jean Duverger. *L'enseignement en classe bilingue*. (Paris: Hachette Livre, 2005), 5.

² V roce 2013 se na území Evropské unie učilo více než 80 % žáků jednomu cizímu jazyku. *More than 80 % of primary school pupils in the EU were studying a foreign language in 2013*, Eurostat, 2015. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7008563/3-24092015-AP-EN.pdf/bf8be07c-ff9d-406b-88f9-f98f5199fe5a> (staženo 25. 4. 2018)

³ Dvojjazyčných škol je dohromady ještě více, ale všechny ostatní fungují v rámci soukromého školství.

⁴ Eliška Tomalová, *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008), 43.

mezi lety 1991 a 1992 otevřelo 8 tříd v různých částech Československa, ve kterých se částečně aplikovala francouzská výuka.⁵ Otevřely se čtyři francouzské sekce na českém a čtyři na slovenském území. Tyto bilingvní sekce by se daly považovat za produkt znovunavázání česko-francouzských vztahů, symbol „přátelských vztahů“ a „tradičních vazeb“.⁶ Dalo by se předpokládat, že tento typ spolupráce, jenž teoreticky přináší samé benefity, bude pro Francii i Česko jednou z předních priorit. To se také můžeme oficiálně dočíst v mnoha politických deklaracích, jako jsou například Akční plány Strategického česko-francouzského partnerství podepsané v roce 2008.⁷ Porovnáme-li ale sekce v jejich počátcích a s jejich dnešním stavem, je možné spatřit překvapivý rozdíl. Jelikož jsem sama maturovala na francouzské sekci v Praze, toto prostředí dobře znám a zároveň s ním nadále udržuji kontakt. Díky tomu bylo možné dozvědět se o různých palčivých problémech, které sekce aktuálně trápí, jako je například personální deficit, vytrácející se zájem Francie na rozvoji jeho bilingvního programu, klesající počet uchazečů či složité vyjednávání s českým ministerstvem školství, samozřejmě při zachování patřičného nestranného přístupu ke zkoumané materii.

Cíl a metodologie

Cílem této práce je analyzovat, jaké jsou hlavní důvody, které zapříčinily přihoršení francouzských sekcí v České republice. Pokusíme se odpovědět na otázku – *co zapříčinilo nepříznivý vývoj česko-francouzských sekcí, přestože by tato forma vzdělání podle všech ukazatelů měla patřit mezi priority obou národních a mezinárodních politik?* Klesající tendence těchto dvojjazyčných sekcí není viditelná pro nezainteresovaného člověka. To mě přivedlo na myšlenku, jelikož na první pohled se zdá, že sekce nadále prosperují a těší se podpoře jak české, tak francouzské strany. Články zabývající se francouzskými sekcemi v posledních letech spíše hovoří o jejich výjimečnosti a specifičnosti francouzského systému vyučování nežli o problémech, které by mohly znamenat jejich zánik.⁸ K výběru tématu této práce zároveň přispěl i fakt, že je to oblast relativně neprobádaná. Originalita výzkumu ale znamenala ztížení získávání

⁵ Otevření českých bilingvních sekcí nastalo v rámci celkového boomu zakládání francouzských bilingvních tříd po celé střední a východní Evropě.

⁶ Jiří Hnilica, *Fenomén Dijon: století českých maturit ve Francii* (Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017), 325.

⁷ Akční plány jsou vytvářeny vždy na dvouleté období a ve všech se vždy píše o podpoře těchto sekcí. Podrobněji se o podpoře sekcí poté vždy píše v Ujednáních v oblasti školství a jazykového vzdělání, které podepisuje francouzské ministerstvo zahraničních věcí a české ministerstvo školství.

⁸ Ku příkladu dva články z internetových portálů „Na konci mají někteří problém myslet česky, říká ředitel dvojjazyčné školy“ z ides.cz a „Elitní gymnázia nejsou pro každého“ novinky.cz

informací, čemuž se budu věnovat níže v analýze zdrojů. Francouzské sekce by se dle mého názoru měly stát předmět zkoumání z toho důvodu, že je na nich možné sledovat vývoj na několika rovinách. Je na nich možné sledovat nejenom vývoj česko-francouzských vztahů, ale zároveň také dílčí změny, které se uskutečnily na obou stranách. Tato bakalářská práce je podle mého názoru přínosem právě proto, že primárně analyzuje francouzské dvojjazyčné vzdělání na českém území, kterému se dosavadní akademické práce věnovaly pouze částečně či okrajově.

Po prvotním kritickém zhodnocení informací bylo možné zformulovat několik hypotéz. Podíváme-li se na aktivitu Francie v České republice na začátku devadesátých let, je možné pozorovat, že se jednalo o zájem až překvapivě vysoký. Politická, finanční i personální investice do sekcí byla z francouzské strany obrovská.⁹ Zdá se tedy, že přítomnost Francie v kultuře, přesněji v českém vzdělání, byla ze začátku spíše nadhodnocená a že úpadek bilingvních sekcí poukazuje na ústup na „přirozenou“ úroveň bilaterálních vztahů, jenž odpovídá velikosti zemí a jejich geografické vzdálenosti. Také by se mohlo zdát, že se jednalo o uměle živený entusiasmus a neadekvátně velkou snahu navrátit se k historické frankofilii, která už ale dnes nemá v tak velké míře své opodstatnění.

Je příhodné blíže vysvětlit klíčové pojmy, se kterými se v této bakalářské práci bude pracovat. Na pojem *bilingvismus*, a od toho odvozené *bilingvní*, je nahlíženo z mnoha úhlů v závislosti na autorovi.¹⁰ Velmi obecně se jedná o koexistenci dvou jazyků v rámci komunity či jednoho člověka.¹¹ Přesnější charakteristika pojmu závisím na tom, jakou roli hrají podle odborníků faktory jako je hloubka a původ znalosti druhého jazyka, frekvence užívání či identifikace s jazykem, komunitami či kulturou.¹² V důsledku pak může být vymezení pojmu úzké, kdy označuje jen malé procento lidí žijící v rodinách používající dva různé jazyky. Nebo naopak široké a zahrnuje všechny lidi, kteří umí alespoň částečně hovořit druhým jazykem. V případě *bilingvního vzdělání*¹³ se jedná o používání dvou jazyků v jedné školní instituci. I v tomto případě existuje několik variant. V případě francouzských dvojjazyčných sekcí v České republice se jedná o bilingvismus umělý, který je výsledkem formálního vyučování ve škole. Zároveň se jedná o bilingvismus sekvenční, jelikož se druhý jazyk začíná jedinec

⁹ Rozhovor s Markétou Bludskou, vyučující francouzské chemie na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3 2018

¹⁰ Kateřina Doskočilová, „Kolik řečí umíš?“ *Čeština doma a ve světě 10*, č. 2/3 (2002): 229.

¹¹ Duverger. *L'enseignement en classe bilingue*, 133.

¹² Doskočilová, Kolik řečí umíš? 229.

¹³ Nebo také bilingvální či dvojjazyčné vzdělání.

učit poté, kdy ovládá jazyk první. Ačkoliv je cílem tohoto typu bilingvního vzdělání naučit studenta vysoké úrovni francouzštiny, přesto ale nebude úroveň ekvivalentní mateřskému jazyku, tudíž se jedná o bilingvismus s dominancí jednoho jazyka. Výuka se kromě jazyka také zaměřuje na francouzské reálie, kulturu a společnost, čímž je také podporován *bikulturalismus*.¹⁴ V prostředí dvojjazyčného vzdělání je také hojně používán termín *bilingva*, jenž označuje jakoukoliv bilingvní sekci.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. Na začátku práce se čtenář seznámí s kontextem česko-francouzských vztahů se zaměřením především na devadesátá léta. Poté se čtenáři představí vznik čtyř francouzských sekcí, které jsou objektem studie. Následující část práce se věnuje důvodům změn na sekcích. První kapitola se věnuje změnám, které se udály na francouzské straně a mají za následek ovlivnění jejího postoje k českým bilingvům. Druhá kapitola se zabývá vývojem českého prostředí. V této kapitole je nejdříve zaměřena pozornost na klesající zájem české společnosti o výuku francouzského jazyka a celkovou amerikanizaci společnosti, jenž ubírá zájemce francouzským sekcím. V další části budou představeny problémy jednotlivých sekcí a jejich interní neshody. Poslední část této kapitoly pojednává zejména o reformách na poli školství, které se odrazily i na fungování bilingv, které musí novely jako státní školy respektovat.

Z metodologického hlediska je tato bakalářská práce přehledovou studií, která analyzuje situaci francouzských bilingvních sekcí v České republice a jejich vývoj. Důležitým zdrojem informací se staly individuální rozhovory kvalitativního charakteru, které bylo nutné uskutečnit kvůli nedostatku psaných informací a pramenů v této oblasti.¹⁵ Jelikož bylo nutné mít jisté znalosti o problematice bilingvních sekcí před pokládání dotazů, jednalo se specifičtěji o problémově zaměřené rozhovory.¹⁶ Na rozdíl od kvantitativního rozhovoru, při kvalitativním přístupu je podstatné zjistit názor či zkušenosti jednotlivých osob.¹⁷ Během rozhovoru je dokonce žádoucí nechat respondentovi určitý prostor v odpovídání, aby mohl vyjádřit jeho pohled na danou problematiku. Z toho důvodu bylo ve všech případech využito principů tzv. „semi-structured interviewing“, tedy polostrukturovaného dotazování, jak jej popisuje britský akademik Alain Bryman ve své knize *Social Research Methods*. Při každém rozhovoru

¹⁴ Doskočilová, Kolik řečí umíš? 230.

¹⁵ Jan Hendl a Jiří Remr, *Metody výzkumu a evaluace* (Praha: Portál, 2017), 84.

¹⁶ Jiří Hendl, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. (Praha: Portál, 2016), 179.

¹⁷ Alan Bryman, *Social Research Methods*. 4th edition. (Oxford: Oxford University Press, 2012), 470.

jsem využívala tzv. *interview guide*, tedy seznam otázek a okruhů témat, které jsem chtěla s dotazovaným probrat. Otázky či okruhy nebyly nutně probrané v sepsaném pořadí a předmět rozhovoru se tedy mohl v jeho průběhu měnit. Mohlo se tedy stát, že se respondent během rozhovoru zaměřil na zcela nový aspekt problematiky. V tomto případě pak mohlo dojít ke generování zcela spontánních otázek v průběhu interakce, což je charakteristické pro explorační rozhovor.¹⁸ Kromě dvou případů respondenti souhlasili s nahráváním rozhovoru, což v budoucnu poté umožnilo hlubší práci s informacemi a bylo možné je také přesně citovat. Všichni dotazovaní byli navštíveni v jejich pracovním prostředí a rozhovory trvaly průměrně mezi 30 a 60 minutami. V případě získávání informací tímto způsobem je nutné zohlednit také problém objektivnosti. Pokud to bylo možné, informace získané z rozhovorů jsou doplněny o statistické údaje, které potvrzují jejich tvrzení.

Analýza zdrojů

Jak již bylo zmíněno, tématu francouzských bilingvních sekcí se doposud moc pozornosti nevěnovalo. Z toho důvodu byla otázka zdrojů značně problematická. Prameny se nakonec podařilo po vyžádání získat z několik stran. Zejména se jedná o výroční zprávy jednotlivých sekcí, které obsahují statistické informace jako je počet uchazečů, přijatých studentů nebo úspěšnost u maturitních zkoušek. Přesto ale dodané zprávy pokryly časové období zhruba do roku 2009, starší informace již nebylo možné obdržet. Francouzský institut v Praze také po požádání poskytl určitá data jako například počet studentů na kurzech francouzského jazyka. Dalším důležitým pramenem se staly veřejně dostupné zprávy francouzské vlády, a to přesně vybrané *rapport d'information (informační zpráva)*, a *loi de finances (finanční zákon)*. Následně bylo využito statistických ročenek školství vydaných českým ministerstvem. Důležitým knižním pramenem jsou také autobiografické vzpomínky bývalého velvyslance ve Francii a pozdějšího ministra zahraničních věcí Jaroslava Šedivého *Velvyslancem u Eiffelovy věže 1990-1994: (Praha – Paříž v zahraniční politice)*. Tato kniha umožňuje vhled do stavu bilaterálních vztahů v devadesátých letech. Autor popisuje osobní zkušenosti na poli diplomacie, ale zároveň se také částečně věnuje ekonomické výměně.

V rámci studování francouzských sekcí bylo rovněž nutné nejdříve pochopit historické souvislosti česko-francouzských vazeb. Proto je třeba zmínit důležitou

¹⁸ Hendl, *Kvalitativní výzkum*, 179.

monografii francouzského historika Stéphana Reznikowa *Frankofilství a česká identita (1848-1914)* z roku 2008. Toto dílo sice neposkytlo přímé relevantní informace k této práci, ale sloužilo jako výchozí bod pro vstup do tématu specifčnosti česko-francouzských vztahů. Historické frankofilství české společnosti totiž dodnes částečně rezonuje v rámci bilaterálních vztahů. Jediný knižní zdroj, který se tématu dvojjazyčného vzdělání věnuje, je nedávno vydaná monografie *Fenomén Dijon: století českých maturit ve Francii* od českého akademika Jiřího Hnilici z roku 2017. Ačkoliv objektem této knihy je historie tří českých sekcí ve Francii, nikoliv čtyř francouzských sekcí v Česku, jejich fungování je velmi podobné. V obou případech jsou sekce ovlivněné stavem bilaterálních vztahů a v mnoha případech musely sekce čelit podobným problémům, přestože v jiných časových horizontech. Pro první kapitolu byla velmi přínosná kniha *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost* od Elišky Tomalové, která se na českém akademickém poli jako jedna z mála zabývá tématem francouzské kulturní diplomacie. Autorka se v této knize zabývá kulturní diplomacií nejdříve z teoretického hlediska, poté následuje zaměření na specifický francouzský model. Francouzsky psané zdroje na téma kulturní diplomacie sice také existují, ale tato kniha podává ucelený obraz o fungování zahraniční kulturní politiky Francie s exkurzí do historie i s aktuálními problémy, což odpovídalo potřebám pro tuto práci. Je nutné také zmínit dvě akademické práce, které se věnují obecně česko-francouzským vztahům v časovém horizontu několika posledních let. Ty byly přínosné pro pochopení jejich vývoje od konce komunistického režimu a zároveň se také částečně věnovaly spolupráci na poli školství a vzdělání. Jedná se zejména o disertační práci Markéty Brüstlové *Europeizace česko-francouzských vztahů (1989-2009)* a diplomová práce Zuzany Čapkové *Relations franco-tchèques après la présidence française de l'Union européenne (2009-2013)*.

Hlavními a nenahraditelnými zdroji informací se staly již zmíněné rozhovory. V případě české strany a všech informací, které se týkají vývoje francouzských sekcí, existuje málo písemných zdrojů. Bylo proto nezbytné informace získat touto cestou. Mým cílem bylo pokrýt všechny strany, které mají na sekci vliv, tedy samotné sekce, poté francouzskou stranu (Francouzský institut v Praze) a Ministerstvo školství České republiky, což se mi částečně podařilo. Nejvíce informací mi bylo poskytnuto pracovníky z pražské francouzské sekce, a to z důvodu osobní známosti. Díky tomu bylo možné provést interview s více lidmi. K rozhovoru svolila ředitelka sekce Zuzana Wienerová, jedna vyučující francouzského jazyka Magdaléna Kučerová. Poté také

vyučující francouzské chemie Markéta Bludská, která je zároveň zodpovědná za finanční stránku sekce, a nakonec zástupce ředitelky, jenž se fungování a správě sekce věnuje z vedení nejintenzivněji Jaromír Kekule. Každý interviewovaný mi poskytl nové překvapující informace. Rozhovory na zbylých třech sekcích bylo již složitější zařadit. Nakonec bylo možné sjednat si rozhovor s ředitelem brněnského gymnázia a také zástupcem tamní francouzské sekce. Kromě vyučujících na sekcích jsem se snažila pokrýt také francouzskou stranu, kdy mi hlavní rozhovor poskytla francouzská kulturní atašé Hélène Buisson. Ze strany ministerstva školství České republiky byla velmi nápomocná Petra Pátková, která má na odboru vzdělávací soustavy na starosti maturitní zkoušky na dvojjazyčných oborech.

Historický kontext

Francie v České republice v devadesátých letech

Francie měla v české společnosti vždy velmi specifickou pozici. Od poloviny 19. století se frankofilství rozšířilo mezi lidmi na českém území, tedy v době, kdy si utvářeli svou národní identitu. Sama Francie se ale o tento obdiv přímo nezasloužila. V české společnosti se frankofilství zrodilo v rámci jejího emancipačního procesu jako protiváha německému vlivu. Stejně tak byla Francie vyzdvihována jako politický vzor.¹⁹

Během první světové války hrála Francie významnou roli při osamostatnění českého národa, což sympatie k Francii nejenom posílilo, ale zároveň také vyzvedlo na vyšší nežli jen symbolickou rovinu.²⁰ Česko-francouzské vztahy nedlouho poté prošly velkou krizí kvůli podpisu Mnichovské dohody. České kolektivní povědomí bylo na dlouhou dobu poznamenáno touto tragickou událostí, která byla považována za velkou zradu. Druhá světová válka neumožnila výrazné zlepšení vztahů mezi oběma státy a následující komunistický převrat zapříčinil více než čtyřicetileté odcizení obou zemí. V osmdesátých letech se ale situace zásadně změnila. Ve Francii byl totiž v roce 1981 François Mitterrand zvolen prezidentem. S příchodem Mitterranda k moci spolu se Socialistickou stranou podporovanou komunisty se výrazně proměnila francouzská zahraniční politika, kdy se Francie rozhodla znovu navázat komunikaci s východním blokem. K přeorientování došlo rok od prezidentských voleb, kdy se Paříž oficiálně rozhodla s Východem „rozvinout všechny možné styky, spolupracovat současně po linii

¹⁹ Stéphane Reznikow, *Frankofilství a česká identita 1848-1914* (Praha: Karolinum, 2008), 19-25.

*politiky, ekonomiky i kultury. [...] Obnovit narušenou rovnováhu vztahů, ale i povznést styky na vyšší úroveň“.*²¹ Tímto krokem se snažila zejména dohonit Západní Německo a další západoevropské státy, které využily uvolněnější situace a začaly se zeměmi sovětského bloku obchodovat.²² Zároveň se Francie svou orientací na Východ postavila do opozice k americkému přístupu „*my vyhrájeme, oni prohrají*“, jež prezident Ronald Reagan prosazoval jako opozici k politice détente.²³

Snaha o zlepšení vztahů nepřicházela ale pouze z francouzské strany. V květnu 1984 se ministr zahraničních věcí ČSSR Bohuslav Chňoupek vydal do Paříže, kde vyzval jménem československého prezidenta Gustava Husáka k prohloubení vzájemné spolupráce. V květnu nadcházejícího roku Chňoupkovu návštěvu oplátila i francouzská protistrana, ministr Roland Dumas, který se tak stal prvním francouzským politikem, který oficiálně navštívil Československo od roku 1967.²⁴ Kromě dohody o rozšíření výuky francouzštiny v Československu a češtiny se slovenštinou ve Francii, nebyly vzájemné návštěvy v ničem přelomové. Přesto to ale znamenalo velký posun v bilaterální vztazích a počet vzájemných návštěv se v dalších letech zvýšil. Zejména snaha o navázání ekonomické spolupráce se zintenzivnila. Když ministr zahraničí Dumas přiletěl potřetí do Prahy v září 1988, aby připravil nadcházející prosincovou návštěvu prezidenta Mitterranda, zároveň si k sobě přizval několik zástupců francouzského businessu a diskutoval s československou stranou o možnostech budoucího obchodu.²⁵ V prosinci téhož roku uskutečnil François Mitterrand dnes již legendární návštěvu, během které se setkal s vrcholnými komunistickými představiteli, stejně tak si ale vynutil setkání s disidenty, které dnes známe jako „snídani v Buquoyském paláci“. Na této velmi symbolické události se Mitterrand také poprvé setkal s Václavem Havlem, se kterým sdílel podobné názory, což vedlo k vytvoření příznivého prostředí pro budoucí prohlubování mezinárodní spolupráce zejména v oblasti kulturní výměny.

Na začátku devadesátých let se Francie vrátila do nově demokratického Československa s nevídaným entusiasmem a začala aplikovat „politiku podané ruky

²⁰ Markéta Brüstlová, „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009)“ (dizertační práce, Univerzita Karlova, 2012), 49.

²¹ Hnilica, *Fenomén Dijon: století českých maturit ve Francii*, 325.

²² Frédéric Bozo, „Mitterrand, la diplomatie française et la «nouvelle» guerre froide (1981-1984)“, in *Relations internationales et stratégie: De la guerre froide à la guerre contre le terrorisme*, ed. Frédéric Bozo (Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2005)

²³ Ibid.

²⁴ Brüstlová, „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009)“, 62.

východu“. Prezident Mitterrand v září 1990 znovu navštívil Prahu, kde přednesl projev před Federálním shromážděním. V něm se zavázal, že Francie bude stát po boku Československa při formování právního státu a zdravého hospodářství. Zároveň se také vyjádřil ve prospěch společné evropské cesty, tedy v připojení Československa do Evropských společenství.²⁶ A právě evropská integrace postkomunistických zemí a nové evropské uspořádání se staly důležitým aspektem bilaterálních vztahů. Československo vidělo ve Francii důležitého člena ES, který by mohl napomoci demokratické tranzici. Francie se rozhodla podporovat Československo na poli kultury, hospodářství a techniky, nejenom pro vlastní národní prospěch, ale zároveň také proto, aby středoevropský region neskončil v absolutní sféře vlivu sjednoceného Německa. Přestože nebylo jednoduché obnovit styky po mnohaleté odluce obou států, vůle znovunavázat na historické přátelství zajisté v budování bilaterálních vztahů pomohla.

Francie měla velký zájem na obchodování s Československem na začátku devadesátých let. Polistopadová situace se také zdála pro obchod značně příznivá, protože společnost toužila po věcech ze západu, které do té doby nebyly dostupné. Československo také patřilo mezi nejstabilnější země bývalého sovětského bloku a svým hospodářským růstem lákalo mnoho zahraničních investorů. V roce 1992 se Francie držela na šestém místě v žebříčku česko-slovenských obchodních partnerů a vše nasvědčovalo budoucímu nárůstu investic a vzájemné obchodní výměny. V roce 1996 byla také založena Francouzsko-česká obchodní komora (FČOK), která má za cíl „*podporovat rozvoj francouzsko-českých obchodních vztahů*“ a „*podporovat společnosti v oblasti lidských zdrojů*“.²⁷ Nicméně jak si ukážeme v první kapitole, k prohlubování ekonomických styků nakonec nedošlo, což se nepřímo také negativně odrazilo i ve spolupráci ve školství.

Důležitou roli v obnově kulturních vztahů hrálo souznění obou prezidentů a také důraz, který obě země kladly na kulturní a vzdělávací výměnu, na morální zásady, proevropskou politiku a lidská práva. V roce 1990 byla na českém území obnovena *Alliance française* (Francouzská aliance), která si stanovila za cíl výuku francouzštiny,

²⁵ Ibid., 63.

²⁶ Mitterrand, François. Projev přednesený u příležitosti oficiální návštěvy Československa, Federální shromáždění, Praha, Československo, 13. září 1990, <http://discours.vie-publique.fr/notices/907019800.html> (staženo 14. 3. 2018)

²⁷ „O nás – cíle a poslání“, Oficiální internetové stránky Francouzsko-české obchodní komory, <http://www.ccft-fcok.cz/cz/index.asp?p=cile-poslani-francouzsko-ceska-obchodni-komora> (staženo 18. 3. 2018)

propagaci francouzské a frankofonní kultury a rozvoj mezikulturního dialogu.²⁸ Při pátém výročí snídaně s disidenty byl v roce 1992 slavnostně znovuzahájen provoz zrenovovaného kulturního centra, Francouzského institutu v Praze, za přítomnosti Václava Havla i Françoise Mitterranda. Symbolicky tím tak bylo stvrzeno propojení zahraniční politiky Francie spolu s kulturní prezentací v zahraničí.²⁹ Návštěva francouzského prezidenta byla zároveň rovnou spojena s kolokviem Praha-Paříž: Intelektuálové v Evropě, během něhož českoslovenští a francouzští intelektuálové hovořili na téma budoucnosti Evropy. V oblasti vzdělávací a školské spolupráce se začaly vztahy obnovovat již v roce 1989. Nedlouho poté, v září 1990, byly podepsány tři dohody o „*spolupráci a výměně v oblasti mládeže*“, o „*spolupráci v oblasti vzdělání*“ a o „*zřízení a podmínkách činnosti kulturních středisek*“.³⁰ To znamenalo nejenom obnovu dvou komunisty zavřených českých sekcí ve francouzském Dijonu a Nîmes, ale nově také zavedení školních i univerzitních výměn, francouzského lycea v Praze, a především založení bilingvních sekcí na českých gymnáziích. Nelze také opomenout důležitou výzkumnou instituci CEFRES (Centre Français de Recherche en Sciences),³¹ která vznikla v roce 1991.

Případ bilingvních sekcí

Spolupráce České a Francouzské republiky se tedy na poli kultury, vzdělání a školství v devadesátých letech setkala s nevídaným rozvojem. Francouzská zahraniční kulturní politika se v tomto období snažila získat celé středoevropské prostředí a uchytit se zde jako vlivný aktér. Jedním z hlavních nástrojů takové diplomacie byla primárně propagace francouzského jazyka a posilování role francouzštiny, a právě jazyk se stal důležitým tématem česko-slovensko-francouzských vztahů. Výuka francouzského jazyka byla ale podporována oběma stranami. Po skončení komunistické éry se z československé společnosti se vzhledem k minulosti vytratila chuť učit se rusky. Od roku 1990 se ruština přestala povinně vyučovat na školách a své výsadní postavení tento jazyk tudíž ztratil téměř okamžitě. Vystala tu poté otázka, který jazyk zaujme její místo, zda to bude francouzština, němčina či angličtina. Jedním z důležitých požadavků pro úspěšný návrat Československa do západních struktur byla schopnost společnosti

²⁸ „Prezentace sítě“, Oficiální internetové stránky Francouzské aliance v České republice, <http://www.alliancefrancaise.cz/Prezentace-site> (staženo 18. 3. 2018)

²⁹ Hnilica, *Fenomén Dijon*, 329.

³⁰ Ibid., 330.

³¹ Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách

komunikovat s ostatními zeměmi. Schopnost mluvit jazykem partnera, zvláště v případě velmocí, jakým byly Spojené státy či Británie, Francie a Německo, a pochopit tak i jejich kulturu, se ukázala jako nejefektivnější pomoc při navazování hlubších mezistátních vztahů na politické ale stejně tak i ekonomické úrovni.

Francie využila této na první pohled příznivé situace a snažila se dosáhnout svého cíle, kterým bylo ukotvit francouzštinu jako první cizí jazyk v Evropě. V Československu byl zároveň také citelný zájem o francouzštinu pro její estetiku a historickou oblibu. Zároveň Francie usilovala o vůdčí postavení jejího jazyka v evropských institucích, což mělo vliv na vnímání francouzštiny jako do budoucna užitečného jazyka.³² Finálním argumentem se také stal fakt, že bilingvní výuka umožňovala studentům získat nesrovnatelně hlubší znalost jazyka, než by se stalo na české škole s rozšířenou výukou francouzštiny, což bylo žádané do budoucna pro úspěšnou integraci do evropských západních struktur a mezinárodní obchod.³³ Francouzský institut v Praze začal koordinovat výuku jazyka brzy poté, co znovuzahájil svou aktivitu v roce 1990, ještě před oficiálním otevřením svých prostor ve Štěpánské ulici. V čele nově zřízeného „Střediska jazykové a vzdělávací spolupráce“ stanul atašé pro jazyk a vzdělávací spolupráci Jean-Yves de Longueau, který byl důležitou osobou během zakládání bilingvních sekcí na českých a slovenských gymnáziích.

Na českém území byly celkově založeny čtyři bilingvní sekce, stejný počet sekcí vznikl i na Slovensku. V roce 1990 se první dvojjazyčné třídy otevřely na Gymnáziu Jana Nerudy v Praze, Slovanském gymnáziu v Olomouci, Gymnáziu Matyáše Lercha v Brně a posledně v roce 1991 Gymnáziu Pierra de Coubertina v Táboře. Francouzská finanční podpora během zakládání sekcí byla stěžejní.³⁴ Jednalo se o investice do materiálu a zároveň také do personálu. Francie poskytla peníze na výbavu chemické a fyzikální laboratoře, jelikož francouzská výuka obou předmětů je úzce spojená právě s laboratorními experimenty. Francie tak poskytla drahé vybavení jako například laboratorní digestoře.³⁵ Zároveň na začátku také všem čtyřem českým bilingvám dodala učebnice pro pět předmětů vyučovaných ve francouzštině. Velká část financování poté šla do školení českých vyučujících. Nejenom že Francie uhradila roční stáž pro učitele, ale zároveň platila mzdy francouzským lektorům. Po celá devadesátá léta byli na každé

³² Tomalová, *Kulturní diplomacie*, 53-54.

³³ Guy Trézeux, „Enseignement bilingue et politique linguistique,“ *Revue internationale d'éducation de Sèvres*, č. 7 (1995): 103-104.

³⁴ Rozhovor s Markétou Bludskou.

Rozhovor s Jaromírem Kekulem, zástupcem ředitele na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3. 2018

sekcí minimálně tři rodilí mluvčí financovaní výlučně francouzskou stranou. Mimo tyto výdaje také poskytovala benefity pro české učitele, aby rozdíl platů francouzských a českých pedagogů nebyl tak citelný.

Osvojení francouzského jazyka se jevílo jako velké usnadnění budoucí spolupráce a také symbol navázání starých kontaktů, a proto se inicioval následující bilingvní výukový program.³⁶ Studenti se od prvního dne dostávají do frankofonního prostředí, kde setrvávají po zbytek středoškolského studia. Během prvních dvou let musí absolvovat intenzivní výuku francouzského jazyka, kdy týdně se tomuto předmětu věnují deset až dvanáct hodin. Francouzštinu učí čeští pedagogové spolu s minimálně jedním francouzským rodilým mluvčím. Studenti se tak dostávají do kontaktu s výukovým systémem, který se snaží co nejvíce přiblížit systému na francouzských středních školách, a zároveň mohou naslouchat francouzskému přízvuku, který ne všichni čeští francouzštináři přes jejich vysokou znalost jazyka mají.³⁷ Přesto, že přijetí do bilingvní třídy není podmíněné znalostí jazyka, od žáků se v průběhu prvních dvou let očekává osvojení jazyka na solidní úrovni. Od třetího ročníku se totiž přechází na výuku ve francouzštině v případě dějepisu, zeměpisu, fyziky, chemie, a nakonec i matematiky. V tento moment francouzština přestává být hlavním předmětem výuky a stává se nástrojem pro následující studium.

Zásadní je také přechod na francouzský školní systém, který se v mnoha ohledech liší od toho českého. Francouzský systém si zakládá na práci v metodologickém rámci a také na kritickém myšlení. Česko-francouzské sekce vyučují podle plánů francouzských lyceí, s pomocí jejich učebnic a pod dohledem a konzultací ze strany Francouzského institutu. Zkouška zakončující dvojjazyčné studium vždy skloubí část české a francouzské výuky. Studenti mají zkoušku, ve francouzštině nazývanou zkráceně *bac (baccalauréat)*, rozloženou do dvou posledních let. V pátém ročníku se skládá zkouška z francouzského jazyka ve stejném formátu, jako se skládá ve Francii. V šestém ročníku se poté dovršuje studium jak českou maturitou z českého jazyka v povinné části, tak i francouzskou z dvou vybraných předmětů a matematiky v profilové části. Jak bylo ukázáno výše, sekce obdržely velké finanční, ale i materiální a personální investice ze strany francouzské vlády a očekávalo se, že se budou dále úspěšně rozvíjet.

³⁵ Cena za novou laboratorní digestoř se dnes pohybuje od sto tisíc a více.

³⁶ Trézeux, „Enseignement bilingue et politique linguistique,“ 103-104.

³⁷ Rozhovor s Markétou Bludskou.

1. Vývoj ve Francii na poli kulturní diplomacie, zahraniční jazykové politiky a jejich financování

1.1. Nový kurz francouzské kulturní diplomacie

Tato kapitola se zabývá změnami, které nastaly na francouzské straně, a následně poté ovlivnily stav francouzských sekcí v České republice. Zásadní změnou, která měla velký vliv na fungování bilingvních sekcí, je nový kurz francouzské zahraniční politiky. Změny, kterými francouzská diplomacie za posledních více než 25 let od založení sekcí prošla, se mohou zdát příliš vzdálené na to, aby měly zásadní dopad na fungování bilingvních škol. Nicméně vývoj diplomacie (a to i v oblasti kultury a vzdělávání) se nakonec promítá do všech aspektů zahraniční činnosti, tudíž i do fungování lokálních programů jako jsou česko-francouzské sekce. Následující část této kapitoly pojednává o novém přístupu ve financování, který na francouzské straně nastal. Toto přehodnocení nastalo v souladu s obecnou změnou kulturní diplomacie a francouzských priorit, ale zároveň bylo umocněno světovou ekonomickou krizí.

Vývoj ve francouzské zahraniční politice a kulturní diplomacii

Od začátku devadesátých let bylo zřejmé, jakým směrem se ubírá pohled Francie. Konec studené války znovu otevřel dveře do prostoru střední a východní Evropy a této příležitosti se Francie chopila. Do devadesátých let byly tradičními partnery Francie státy jižní Evropy a zejména frankofonní Afriky. Ty byly postupně upozaděny na úkor bývalých lidových republik. Velkou část své zahraniční aktivity tak Francie věnovala během devadesátých let navazováním ekonomických a kulturních vazeb se zeměmi tohoto regionu. Zároveň se také zaměřovala na prohlubování evropského integračního procesu a propagaci francouzského jazyka. V roce 1993 až 1995 zaujímal post ministra zahraničí Alain Juppé, který představil první zásadní reformu svého ministerstva. Hlavním impulsem ke změně byl fakt, že po skončení bipolárního rozdělení světa během studené války bylo nutné přistoupit na nový mezinárodní kontext. V případě, že by Francie nebyla schopná reagovat na nové prostředí, mohla by se ocitnout mimo okruh vlivných světových mocností. Tato reforma se tak snaží „...adoptovat ministerstvo na nový mezinárodní kontext a zefektivnit jeho vnitřní fungování.“³⁸ Oficiální vládní zpráva z roku 1994 *L'Etat en France, Servir une nation ouverte sur le*

³⁸ Eliška Tomalová, „Kulturní dimenze francouzské kulturní diplomacie 1990-2010“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2011), 73.

monde (Stav ve Francii, Sloužit národu otevřenému světu), která byla sepsána na popud vlády jako reflexe nad aktuální situací, také navrhuje nový přístup k externí politice. Stát by se měl primárně zaměřit na ekonomickou diplomacii v rámci své zahraniční aktivity. Prostřednictvím finanční podpory a poskytování informací má Francie podporovat své firmy v průniku na zahraniční trhy. Zároveň se má také pokusit vyjednávat se zahraničními vládami o případné ekonomické spolupráci.³⁹ Tento přístup je v devadesátých letech zcela aplikovaný v případě České republiky, kdy francouzská vláda plně podporovala obchodní výměnu obou zemí a zároveň se také snažila politicky podpořit francouzské firmy během privatizace.

Další významný posun v koncepci francouzské zahraniční politiky nastal mezi lety 1997 a 2002, kdy do úřadu ministra zahraničí vstoupil Hubert Védrine. Během tohoto období se udály zásadní transformace na ministerstvu a zároveň také ve francouzském modelu diplomacie. Nejcitelnější změnou bylo sloučení ministerstva zahraničních věcí s ministerstvem spolupráce k 1. lednu 1999. Od této doby Francouzská republika totiž přestala rozlišovat své geografické preference na země „du champ“, tedy převážně státy subsaharské frankofonní Afriky, kde se Francie do té doby značně angažovala, a „hors champ“, kam spadal zbytek světa. Koncem tohoto duálního rozdělení se tedy ukončil přístup zahraniční politiky zaměřený zejména na úzký vztah s bývalými francouzskými koloniemi. Přestože se nejedná o změnu, která by nějakým způsobem ovlivnila přístup Francie ke kulturní či vzdělávací spolupráci s Českou republikou, je možné toto interpretovat jako ukázkou sebereflexe francouzského státu nad rozložením dosavadní zahraniční činnosti ve světě.

Geografické priority

Vývoj francouzské kulturní diplomacie, pod kterou řadíme i zahraniční vzdělávací politiku, je těžké přesně popsat a zhodnotit. Tato skutečnost je zapříčiněna tím, že Francie postrádala od konce studené války až do roku 2008 konkrétní program, ve kterém by přesně artikulovala priority a cíle své zahraniční aktivity. Jediný oficiální dokument, který se tématice vnější politiky věnuje, je Bílá kniha o zahraniční a evropské politice Francie (*Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la*

³⁹ *L'Etat en France. Servir une nation ouverte sur le monde. Rapport de la mission sur des responsabilités et l'organisation de l'Etat, Rapport au Premier ministre, 1995, 43-44.*
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/954026900.pdf> (staženo 1. 4. 2018)

France).⁴⁰ Ta byla vydána v roce 2008 a jsou v ní obsaženy obecné cíle francouzské zahraniční politiky v horizontu následujících dvanácti let. Hlavním iniciátorem byl tehdejší prezident Nicolas Sarkozy a vytvořila ji speciálně sestavená komise, které předsedal Alain Juppé a Louis Schweitzer.⁴¹ Kromě Bílé knihy se na téma francouzské diplomacie vydávaly zejména v 21. století na popud parlamentu obecné zprávy neboli *rapport d'information*. Přestože se jedná o dokumenty, ve kterých autoři spíše zhodnocují aktuální stav strategie zahraniční činnosti a doporučují přesné kroky do budoucna, některé raporty věnující se i kulturní diplomacii mohou ukázat dosavadní tendenci v této oblasti.

Zásadní změny v kulturní diplomacii, které ovlivnily přístup k bilingvním sekcím v Česku a jejich fungování, je teoreticky možné rozdělit na změnu geografických a nadále tematických priorit. Přestože je možné sledovat posun ve vnímání strategických partnerů Francie, neexistují žádná konkrétní vymezení jejich geografických priorit ani v programových dokumentech a ani v projevech státníků. V souladu s disertační prací Elišky Tomalové se dají rozdělit do třech obecnějších zón.⁴² Prvním okruhem je oblast Evropy a Středozevního moře a dále Afriky, ve které dominují zejména frankofonní státy. Následuje druhá zóna, kterou reprezentují státy, jenž se v posledních letech staly důležitými aktéry na mezinárodním poli. Francie musí vzít v úvahu tyto nově vznikající velmoci ve své zahraniční diplomacii, jinak by riskovala, že nebude nadále považována za velmoc s „... *globálními diplomatickými ambicemi*.“⁴³ Jedná se především o Čínu, Japonsko, Indii, Brazílii a Mexiko, kde Francie ze strategických důvodů od roku 2000 rozšiřuje své kulturní působení. Pozornost francouzského státu se tak v posledních letech zaměřila ekonomicky i diplomaticky spíše na tyto *pays émergents* (rozvíjející se země). Ve třetím okruhu se jedná o ty státy, které se dostaly na určitou dobu na přednostní místo francouzského zájmu na základě světového politického kontextu. Příkladem takovéhoto států může být již zmiňovaný region střední a východní Evropy po skončení studené války. Nicméně tato výsadní postavení se jeví jako časově nestálá. Pozornost Francie se od přelomu tisíciletí začala více kulturně angažovat právě v oblastech, jenž se v poslední době těší ekonomickému a politickému vzestupu.

⁴⁰ *La France et l'Europe dans le monde. Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008–2020*, Ministère des Affaires étrangères, 2008.

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/084000459.pdf> (staženo 30. 3. 2018)

⁴¹ Tomalová, „*Kulturní dimenze francouzské kulturní diplomacie 1990-2010*,“ 86.

⁴² *Ibid.*, 84.

⁴³ *Ibid.*, 84.

V roce 2001 se parlamentní zpráva přezdívaná po svém autorovi Dauge vyjadřuje k rozmístění francouzských kulturních center.⁴⁴ V kapitole, která prezentuje největší problémy, ale také největší potenciál francouzské sítě kulturních center, se hovoří o geografické nerovnováze jejich rozmístění. V Evropě, kde se nachází polovina z celkového počtu všech francouzských center, téměř třetina operuje jenom uvnitř Evropské unie. Naopak asijský kontinent je kulturní sítí značně z opomíjen a v Karibiku a stejně tak v severní a jižní Americe téměř neexistuje. Poslanec Yves Dauge toto rozložení označuje za dědictví, které v jednom časovém úseku sice mělo své opodstatnění, ale v dnešní době to spíše odráží zájmy a priority doby minulé. Příkladem tomu může být fakt, že na německém území fungovalo k roku 2001 na 19 kulturních center, z celkového počtu 43 poboček na území Evropské unie. Velké množství center v Německu je výsledkem prohlubování francouzsko-německého partnerství druhé poloviny 20. století.

V oficiální zprávě z roku 2008 se hlavní referent této zprávy Adrien Gouteyron také vyjádřil ke geografickým prioritám francouzské diplomacie a poukázal na zájem o prohlubování kulturních vazeb zejména s těmito zeměmi – USA, Japonsko, Čína, Velká Británie a Německo.⁴⁵ Geografický přesun francouzského zájmu v ekonomické a následně i kulturní oblasti by také mohlo být ukázáno na nárůstu počtu francouzských kulturních center, které jsou nově v dynamických oblastech otevírány. V roce 2011 se v regionu jižní a severní Ameriky a Karibiku nacházely pouze čtyři Francouzské instituty,⁴⁶ zatímco k letošnímu roku jich na tomto území operuje devět.⁴⁷ V případě Asie a Océánie to bylo 39 a dnes je to již 55 institutů, kdy se nejhustší síť 29 institutů se nachází na Blízkém Východě. V těchto regionech je také možno pozorovat, že vznikají stále početnější iniciativy. Ve spojených arabských emirátech byla například v roce

⁴⁴ *Rapport d'information n° 2924 déposé par la commission des Affaires étrangères sur les centres culturels français à l'étranger*, Dauge, Y. (rapporteur), Assemblée nationale, 2001.
<http://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i2924.asp> (staženo 30. 3. 2018)

⁴⁵ *Rapport d'information n°428 fait au nom de la commission des Finances du contrôle budgétaire et des comptes économiques de la Nation (1) sur l'action culturelle de la France à l'étranger*, Gouteyron, A. (rapporteur), Sénat, 2008.
<https://www.senat.fr/notice-rapport/2007/r07-428-notice.html> (staženo 30. 3. 2018)

⁴⁶ K roku 2011 se počet kulturních center opírá o data:

Tomalová, „Kulturní dimenze francouzské kulturní diplomacie 1990-2010,“ 102 (tabulka č. 15).

⁴⁷ Počet Francouzských institutů k letošnímu roku v různých regionech je převzat z: „Les instituts français dans le monde“, Oficiální internetové stránky Francouzského institutu, <http://www.ifmapp.institutfrancais.com/les-if-dans-le-monde> (staženo 10. 4. 18)

2017 otevřena pobočka muzea Louvre Abu Dhabi.⁴⁸ V posledních letech se velmi zintenzivnila francouzsko-čínská spolupráce v oblasti vzdělání, kdy aktuálně více než 140 čínských univerzit nabízí francouzskou specializaci.⁴⁹ V rámci Evropy Francie velkou část své pozornosti zaměřila v posledních letech na Německo. Jelikož se francouzsko-německé vztahy dostávají znovu do popředí, oba státy v poslední době zintenzivnily vzdělávací a jazykovou spolupráci. Existující bilingvní programy jsou dále podporovány, nebo vznikají nové jako je například síť francouzsko-německých bilingvních mateřských škol 2020 založená v roce 2013.⁵⁰

Přestože to nikdy nebylo oficiálně nikde oznámeno, je z chování Francie patrné, že Česká republika sice zůstává její partnerskou zemí, ale zároveň už se nejedná o oblast, ve které by chtěla být zainteresovaná více než jinde. V devadesátých letech zde byla náhlá angažovanost podmíněná několika faktory. Po konci komunistické éry se Francie pokusila o návrat do tohoto prostoru a snažila se ho nejdříve podpořit v demokratizačním procesu, ale zároveň si ho i získat pod svou sféru vlivu tím, že nastartuje ekonomickou a kulturní výměnu. To vedlo k obrovskému nárůstu přítomnosti Francie na českém území a k novým iniciativám v mnohých odvětvích, bilingvní programy nevyjímaje. Na začátku devadesátých let tomu přispěl i fakt, že francouzský a český prezident měli přátelský vztah a mohlo by se říct, že navodili politické prostředí otevřené výjimečné spolupráci. Nicméně s postupem času se exkluzivita bilaterálních vztahů začala vytrácet nejenom díky tomu, že Francie ale i Česko přehodnotili geografické priority a ekonomicky se také nesblížily, jak se doufalo. Zároveň se ale také Česká republika postupně začlenila do struktur Evropské unie. Díky tomu se partnerství obou zemí dostalo na stejnou úroveň s dalšími členskými zeměmi. Ekonomická, politická, kulturní, a tudíž i vzdělávací spolupráce, se začala odvíjet spíše na evropské, tedy multilaterální úrovni nežli na té bilaterální. Není divu, že v případě že se politická vůle takto promění, kooperace mezi státy se ustálí a nebude se rozvíjet takovým vysokým tempem, jako tomu bylo v devadesátých letech.⁵¹

⁴⁸ „Inauguration du Louvre Abou Dhabi, un musée «contre l’obscurantisme»“ *radio français international*, 8. listopadu 2017, <http://www.rfi.fr/moyen-orient/20171108-inauguration-louvre-abu-dhabi-musee-contre-obscurantisme> (staženo 26. 4. 2018)

⁴⁹ „Les actions de la coopération éducative et linguistique“ Oficiální stránky francouzského velvyslanectví v Číně, <https://cn.ambafrance.org/Presentation-de-nos-actions> (staženo 10. 4. 2018)

⁵⁰ „Les coopérations bilatérales, La coopération franco-allemande“, oficiální stránky francouzského ministerstva školství (Ministère de l’éducation nationale), <http://www.education.gouv.fr/cid4105/la-cooperation-franco-allemande.html> (staženo 2. 5. 2018)

⁵¹ Rozhovor s Petrou Pátkovou, Odbor vzdělávací soustavy MŠMT, 28. 3. 2018.

Tematické priority

Se změnou geografických priorit přišla ve Francii také změna priorit tematických. V případě nových geografických priorit Francie, které zahraniční politiku vůči České republice ovlivnily celkově, se tematické změny mnohem více direktně promítají do přístupu k česko-francouzským sekcím. Výuka a šíření francouzského jazyka v zahraničí byla důležitým aspektem kulturní diplomacie už dlouhá léta. Spolu s podporou šíření francouzských idejí a kultury to je v Bílé knize uznáno jako jedna z pěti nejpřednějších priorit francouzské zahraniční politiky. V čem ale můžeme pozorovat proměnu je způsob, jak tohoto svého cíle chce Francie dosáhnout. V devadesátých letech bylo velmi populární zakládat bilingvní sekce ve střední a východní Evropě, jelikož z toho mohla Francie i její partnerská země značně profitovat. Otevřelo se během devadesátých let několik sekcí na lokálních středních školách a dnes fungují 4 sekce nejenom v České republice a na Slovensku, ale také jich existuje 23 v Bulharsku, 2 v Chorvatsku, 11 v Maďarsku, 14 v Polsku, 25 v Rumunsku⁵² či 23 v Rusku.⁵³

Nicméně mimo tyto dvojjazyčné sekce Francie ještě operuje obrovskou sítí oficiálních francouzských škol v zahraničí. Jedná se o 495 zařízení, z čeho jich je 126 rozmístěných v 39 evropských státech.⁵⁴ Tyto školy se otevíraly paralelně s dvojjazyčnými sekcemi, v případě České republiky to bylo založení Lycée français de Prague v roce 1990. Ve stejném roce byla francouzským Ministerstvem zahraničních věcí založena Agentura pro francouzskou výuku v zahraničí (AEFE),⁵⁵ která má tyto školy dodnes ve správě. Hlavním úkolem této agentury je od jejího počátku „reagovat na zvyšující se poptávku po francouzské výuce v zahraničí, spojit poslání veřejné správy, jenž musí zajistit studium pro francouzské vystěhovalé rodiny,⁵⁶ s naší

⁵² „Focus sur l’enseignement bilingue en Roumanie“ Oficiální stránky francouzského velvyslanectví v Rumunsku, <https://ro.ambafrance.org/Focus-sur-l-enseignement-bilingue-en-Roumanie> (staženo 10. 04. 2018)

⁵³ „Répertoire des sections bilingues en Europe centrale et orientale“, Francouzský portál mezinárodního ústavu pedagogických studií (Centre International d’Etudes Pédagogiques) o bilingvních frankofonních sekcích ve světě, <http://fle.asso.free.fr/bilinguefr.org/index.htm> (staženo 12. 4. 2018)

⁵⁴ *Rapport d’activité 2016-2017, Lycées français du monde*, Agence pour l’enseignement à l’étranger, 2018. <http://www.aefe.fr/sites/default/files/asset/file/rapport-activite-aefe-2016-2017.pdf> (staženo 12. 4. 2018)

⁵⁵ *Agence pour l’Enseignement Français à l’Etranger*

⁵⁶ V roce 2017 se podle zprávy Ministerstva Evropy a zahraničních věcí v zahraničí usídlilo na 1 782 188 francouzských občanů

Rapport du gouvernement sur la situation des français établis hors de France, Ministère de l’Europe et des Affaires étrangères, 2017. http://www.assemblee-afe.fr/IMG/pdf/rapport_2017.pdf (staženo 14. 4. 2018)

diplomacií vlivu díky poskytnutí školního vzdělání zahraničním studentům⁵⁷. V letošním školním roce tímto způsobem studuje přibližně 350.000 žáků, z čehož 40 % jsou Francouzi a 60 % ostatní národnosti.⁵⁸ Jedná se tedy o školy, které jsou ve správě Francie, vyučuje se zde podle norem francouzského vzdělávacího systému a zakončuje se pouze francouzskou maturitou. Naproti bilingvám v České republice, které sice mají dvojjazyčnou výuku, ale stále to jsou státní české školy, francouzská lycea jsou soukromé školy a nejsou tolik vázáná na zemi, ve které se nachází. Což dává Francii velké pole působnosti, protože nemusí brát v potaz školské normy tamní země. Tato síť představuje jeden z nejdůležitějších aspektů kulturní diplomacie a Francie tudíž věnuje velkou část svých financí a energie na její rozvoj. V následující tabulce můžeme vidět rostoucí počet těchto škol po celém světě a zároveň kolik z toho jich bylo otevřeno v oblasti Asii a na Blízkém východě, kam Francie v 21. století přeměrovala svou pozornost.

Tabulka 1: Počet škol pod úplnou či částečnou správou AEFÉ ve školních letech 2001, 2005, 2010, 2015 a z toho počet škol v Asii a na Blízkém východě

	2001/2002	2005/2006	2010/2011	2015/2016
Celkový počet škol (AEFE)	265	252	473	494
Asie a Blízký východ	49	50	98	106

Tabulka vytvořena autorkou, zdroj: Rapport d'activité de l'AEFE 2005/2006, 2010/2011, 2015/2016

V Bílé knize se o francouzských školách v zahraničí hovoří jako o síti, kterou je nezbytné zachovat a zároveň podpořit v rozšiřování, zejména na asijském kontinentě.⁵⁹ V porovnání s bilingvními sekcemi, jejichž fungování je mnohem složitější díky zainteresování partnerské strany, se síť lyceí nachází na prvním místě zahraniční vzdělávací politiky. Přispívá k tomu i fakt, že velká část žáků, kteří dostudují lyceum,

⁵⁷ „L'Agence s'attache à répondre à la demande croissante d'enseignement français à l'étranger en conciliant la mission de service public d'éducation pour les familles françaises expatriées et la mission au service de notre diplomatie d'influence par la scolarisation d'élèves étrangers“ *Rapport d'activité 2016-2017, Lycées français du monde*, Agence pour l'enseignement à l'étranger, 2018, 2. <http://www.aefe.fr/sites/default/files/asset/file/rapport-activite-aefe-2016-2017.pdf> (staženo 12. 4. 2018)

⁵⁸ „Les établissements d'enseignement français“, Oficiální stránky agentury pro francouzskou výuku v zahraničí (Agence pour l'enseignement à l'étranger), <http://www.aefe.fr/reseau-scolaire-mondial/les-etablissements-denseignement-francais> (staženo 14. 4. 2018)

⁵⁹ *La France et l'Europe dans le monde*, Ministère des Affaires étrangères, 126.

poté chce dále pokračovat na francouzské vysoké škole. V roce 2007 se tak vyjádřilo 38 % studentů ze sítě AEFÉ.⁶⁰ Atraktivita vysokoškolského vzdělání je pro Francii „*důkaz o zachování jejího vlivu, o potvrzení jejích hodnot, o šíření jejího jazyka a jejím přímém či pozdějším ekonomickém rozvoji*“.⁶¹ A jelikož v roce 2017 podle vyjádření ředitelů francouzských vysokých škol došlo ke snížení příchodu zahraničních studentů, podpora lyceí se stala hlavní cílem pro Francii v rámci vzdělávací diplomacie.⁶² Toto bychom mohli označit za hlavní důvod, který snížil angažovanost Francie v bilingvních programech. Dalším důvodem by také mohl být fakt, že Francie se na místo zakládání bilingvních sekcí, jako tomu bylo v devadesátých letech, spíše přeorientovala na sekce evropské. V parlamentní zprávě z roku 2004, která hovoří o strategii kulturní akce Francie v zahraničí, se několikrát hovoří o rozvoji tzv. evropských sekcí, které nově vznikají na celém území EU.⁶³ O bilingvním vzdělání se zde však nepíše vůbec. Evropské sekce jsou zřizovány na již existujících gymnáziích a je vybrán jeden evropský jazyk, ve kterém se poté žáci učí jeden či více nejazykových předmětů v pozdějších ročnících.⁶⁴ Momentálně jsou „Evropské sekce s rozšířenou výukou francouzštiny podporovány Francouzským velvyslanectvím v České republice, které jim poskytuje učebnice a potřebné pedagogické materiály.“⁶⁵ V Česku dnes existuje šest takovýchto evropských sekcí a po celém kontinentě jejich popularita vzrůstá. Konkurence francouzského vzdělání v zahraničí je opravdu vysoká a můžeme usuzovat, že Francie už nemá nejenom tolik financí, což si ukážeme v následující kapitole, ale také zájem se sekcím exkluzivně věnovat.

⁶⁰ Ibid., 127.

⁶¹ Note commune CPU / CDEFI / CGE / Forum Campus France sur les mesures nécessaires pour accroître l'attractivité des établissements français d'enseignement supérieur, Paříž, 3. července 2018. http://www.cpu.fr/wp-content/uploads/2017/07/Note_Attractivite%C3%A9_de_IESR.pdf (staženo 14. 4. 2018)

⁶² Ibid.

⁶³ *Rapport d'information n° 91 fait au nom de la commission des Affaires culturelles (1) sur la stratégie d'action culturelle de la France à l'étranger*, Duvernois, L. (rapporteur), Sénat, 2004, 127. <https://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-091.html> (staženo 14. 4. 2018)

⁶⁴ Zatím je výběr zejména z němčiny, francouzštiny, angličtiny, španělštiny, italštiny, portugalštiny a ruštiny.

⁶⁵ „Francouzské evropské sekce“ Oficiální portál Francouzského institutu v Praze, <https://studium.ifp.cz/cz/skoly/francouske-evropske-sekce/> (staženo 16. 04. 2018)

1.2. Nový přístup k financování sekcí

Dalším faktorem, který negativně ovlivnil fungování bilingvních sekcí v České republice, je zajisté ekonomický vývoj mezi oběma státy a zároveň změna uvnitř Francie ve financování své kulturní policie. V devadesátých letech byl cíl Francie vstoupit na český trh. V roce 1989 přicházelo z Francie 6,4 % západního dovozu⁶⁶ a vyskytovala se na 14. místě žebříčku nejdůležitějších československých obchodních partnerů.⁶⁷ O dva roky později už ale Francie obsadila 6. pozici, kterou si držela téměř celá 90. léta. Tento vývoj kopíruje již zmíněnou reformu francouzské zahraniční politiky za Alaina Jupého, která zdůrazňovala důležitost ekonomické diplomacie.

Nicméně už po první vlně privatizace, která byla dokončena v roce 1992, se ukázalo, že Francie se na českém trhu výrazně neprosadí.⁶⁸ Přes obrovský zájem o český automobilový průmysl, Francie neuspěla před německým konkurentem. Přestože za společnost Renault lobbovali i francouzští ministři, plzeňskou automobilku Škoda nakonec získal německý koncern Volkswagen. To vydalo jasný signál Francii, že „Československo je německou zónou vlivu.“⁶⁹ Stejně dopadly i další francouzské společnosti. Firma CEGELEC neuspěla v tendru o dostavbu jaderné elektrárny Temelín, Air France v případě privatizace ČSA či Auchan při prodeji obchodních domů Máj a Kotva. Ani francouzský Telecom a Carrefour se zde v devadesátých letech neuchytili. Jediné úspěchy na českém trhu slavila Francie v případě firmy Danone v potravinářském průmyslu, Total v obchodu s pohonnými hmotami a později také nakonec i zmiňované společnosti Renault, které se povedlo vstoupit do Karosy Vysoké Mýto v roce 1993.⁷⁰

Celkový objem francouzského dovozu do České republiky během nadcházejících let sice vzrůstal, ale v porovnání s jinými evropskými obchodními partnery to byl nárůst nevelkého významu. Níže na grafu si můžeme všimnout, že francouzský export od roku 1994 až do roku 1997 velmi strmě stoupal díky otevření českého trhu západu, čehož Francie rychle využila. Od roku 1997 dovoz nadále stoupal, ale už ne s takovou intenzitou a zároveň značně kolísavě. Mezi lety 2006 a 2007 dosáhl svého dosavadního vrcholu, ale následující roky už jsou poznamenané světovou

⁶⁶ Brüstlová, „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009),“ 93.

⁶⁷ Vachová, Veronika. „Česko-francouzská obchodní komora“ (bakalářská práce, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2010)

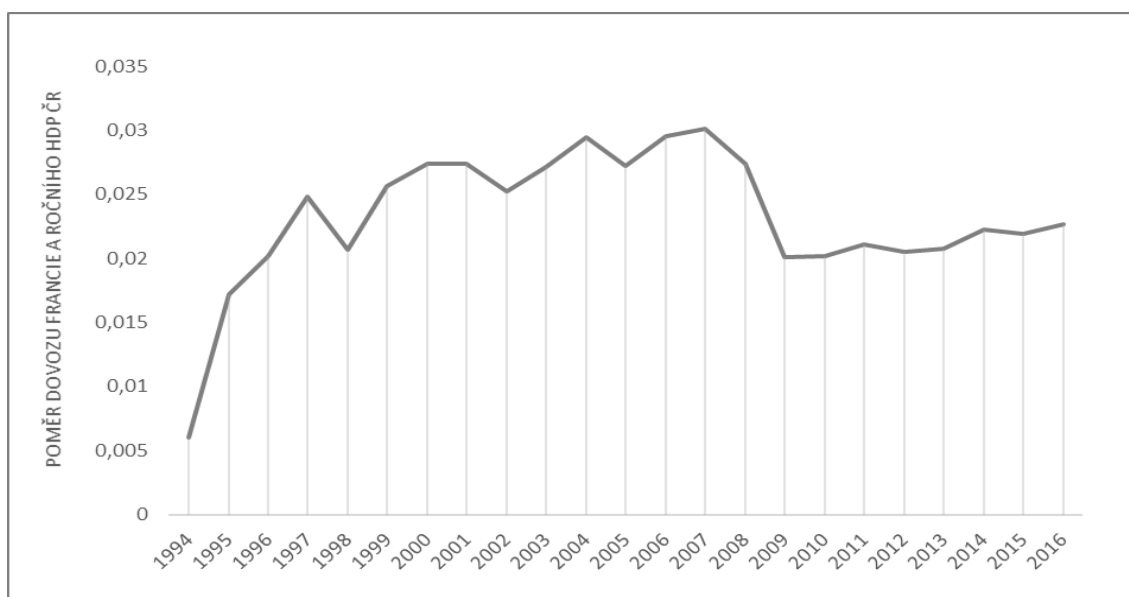
⁶⁸ Hnilica, *Fenomén Dijon*, 330.

⁶⁹ Brüstlová, „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009),“ 93.

⁷⁰ Hnilica, *Fenomén Dijon*, 335.

finanční krizí. Od roku 2009 až do dnes můžeme pozorovat, že se objem vývozu stále nenavrátil na úroveň před ekonomickou krizí a zatím narůstá jen pomalu. Přesto, že se několika francouzským firmám nakonec povedlo prosadit, předešlé nezdary měly velký dopad na přístup Francie k Česku. A to zejména tím, že se ekonomické nezdary nepřímo promítly do klesající intenzity politické a kulturní spolupráce. V následujících letech si pak oba státy rozvinuly lepší ekonomické vztahy s jinými partnery.

Graf 1: Francouzský dovoz do České republiky od roku 1994 do roku 2016 v poměru k HDP ČR

Graf vytvořen autorkou, zdroj: Český statistický úřad a Česká národní banka⁷¹

Dalším důvodem, který negativně ovlivňuje studované sekce, je zejména změna financování francouzské zahraniční akce. Francie disponovala na jejich začátku velkým finančním kapitálem a díky tomu byla schopná podpořit nově vznikající sekce. Zároveň bylo možné podporovat síť francouzských lyceí a další jazykové a kulturní projekty. Nicméně s postupem času byla Francie nucena kvůli své vnitřní ekonomické situaci přehodnotit, kolik peněz ze státního rozpočtu vynahradí pro tyto kulturně-jazykové účely. Šetřivý režim se ještě více umocnil s příchodem světové finanční krize v roce

⁷¹ Data v následujícím grafu jsou upravena o inflaci, která vznikla během sledovaných let. Francouzský vývoz na český trh je prezentován v poměru k HDP České republiky. Data jsou převzata z následujících zdrojů:

Stav přímých zahraničních investic v České republice 1994-2016, Přímé zahraniční investice, Česká národní banka, https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/ (staženo 14. 4. 2018)

Tabulka HDP výdajová metoda 1994-2016 (ceny roku 2010), Databáze národních účtů, Český statistický úřad, http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_vydaj (staženo 14. 4. 2018)

2008. Rozpočet pro kulturní diplomacii se razantně snížil a její podfinancování je od té doby jedním z předních témat v této oblasti. Velká část peněz, která Francie odebrala kulturní diplomacii, byla určena na podporování výuky francouzského jazyka, univerzitních a školních výměn a pro bilingvní sekce.

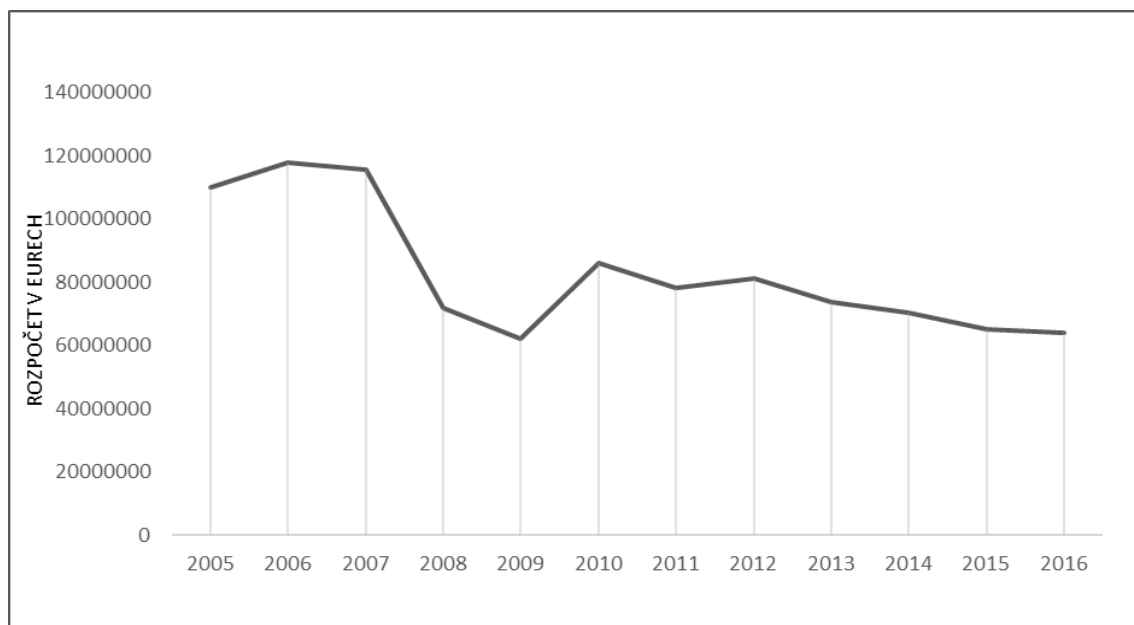
Financování sekcí v České republice vždy pochází z rozpočtu francouzské ambasády. Ta u francouzského ministerstva zahraničí požádala o peníze, které poté byly rozděleny mezi velvyslanectví a francouzský institut a zbytek se určil na jazykovou a vědeckou spolupráci a jiné projekty. Jedny z mnoha institucí, které od Francie takto přijímají finanční dotaci je zmiňovaný CEFRES či Francouzská aliance a mnoho dalších. Část svého rozpočtu poté Francouzský institut vždy věnuje na financování bilingvních sekce. Nicméně přesný rozpočet francouzské ambasády není veřejně dostupný, a tudíž nemůžeme v případě České republiky přesně ukázat, o jak velký pokles ve financování za poslední roky nastal. Představu si ale můžeme udělat podle každoroční tzv. *Loi de finances* (zákon o financích), ve kterém je obsaženo, kolik peněz bylo schváleno na následující rok ve všech oblastech. Rozpočet pro kulturní diplomacii je rozdělen do několika kapitol o několika programech. My se zaměříme na kapitolu *Action extérieure de l'État* (Zahraniční akce státu) a program číslo 185 pojmenované *Rayonnement culturel et scientifique* (Kulturní a vědecké působení) a později *Diplomatie culturelle et d'influence* (Kulturní diplomacie a diplomacie vlivu), ve které se nachází balík pro *Coopération culturelle et promotion du français* (Kulturní spolupráce a podpora francouzštiny). Dle grafu č. 2 je patrná klesající tendence v této oblasti, do které spadá i financování francouzského institutu a následně i bilingvních sekcí.

Jelikož jsou pro Francii prioritní jiné vzdělávací programy, jako je síť lyceí, bilingvní sekce postupně přestávaly dostávat finanční podporu. Stáže pro české učitele se začaly brzy zkracovat. Roční pobyt ve Francii se zkrátil na devíti měsíční, poté půlroční, a nakonec jen tříměsíční v roce 1999.⁷² Ekonomická krize znovu výrazně zkrátila dobu stáže a v současnosti trvá pouze 2 až 3 týdny. To se začalo negativně projevovat na formování nových českých učitelů pro bilingvní sekce. Nejenom že se učitelé nemohou za tak krátkou dobu naučit dostačující úrovni francouzštiny, zároveň také nemají dostatek času osvojit si metody francouzské výuky.⁷³

⁷² Rozhovor s Markétou Bludskou.

⁷³ Rozhovor s Markétou Bludskou.

Graf 2: Vývoj francouzskou vládou schváleného rozpočtu pro kulturní spolupráci a podporu francouzštiny mezi lety 2005 až 2016 v eurech

Graf vytvořen autorkou,⁷⁴ zdroj: www.sénat.fr.⁷⁵

Dále se od roku 2004 přestaly vyplácet finanční benefity, což znamenalo výrazné přihoršení pro české vyučující. Zároveň to také mělo za následek menší zájem o vyučování na sekcích mezi pedagogickými pracovníky. Francouzská výuka, jak již bylo zmíněno, vyžadovala vždy perfektní ovládnutí jazyka a metody, což je pro české lektory časově velmi náročné. Učitelský plat, který je v České republice nejnižší v porovnání s ostatními státy OECD, byl do té doby alespoň z části doplněn o francouzskou finanční benefity a po jejím zrušení se časová náročnost přestala setkávat s dostačující finanční odměnou.⁷⁶ V důsledku toho nemají zájemci o učení na francouzských sekcích takovou motivaci na sekcích učit, což vede k odchodu a celkovému nedostatku kvalifikovaného personálu. Francouzská strana také přestala financovat nákupy učebnic či jiných materiálů a sekce momentálně nemají finance modernizovat veškeré výukové materiály. Učebnice se tudíž neobnovily více než deset let, což může mít za následek zkotnatělost výuky na sekcích.

⁷⁴ V grafu je započítána míra inflace a cenová hladina je relativní k roku 2010.

⁷⁵ *Loi de finances initiale 2005-2016*, Ministère de l'action et des comptes publics, <https://www.performance-publique.budget.gouv.fr/documents-budgetaires/lois-projets-lois-documents-annexes-annee#.Wu3iF4iFPIU> (staženo 16. 4. 2018)

⁷⁶ Boček, Jan. „Detailní data o platech, odměnách a věku učitelů: systém motivuje padesátníky a odhání mladé“, *iRozhlas*, 30. června 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/detailni-data-o-platech-odmenach-a-veku-ucitelu-system-motivuje-padesatniky-a_1706300600_jab (staženo 17. 3. 2018)

Francie se také kvůli nedostatku financí rozhodla posílat méně francouzských lektorů nežli dříve. V roce 2011 až 2013 se na sekci Gymnázia Jana Nerudy vyskytovali tři Francií vyslaní učitelé. Za další tři roky to už byli pouze dva a v tomto školním roce byl Francií vyslán už pouze jeden rodilý mluvčí. Se stejnou situací se potýkají také na sekcích v Brně a v Táboře, kde aktuálně ze tří vyučujících francouzské národnosti je pouze jeden financován francouzskou stranou.⁷⁷ Podle rozhovorů se zaměstnanci sekcí je nyní otázka, jak dlouho bude francouzská strana alespoň tohoto jednoho lektora na sekce vysílat.⁷⁸ Důsledkem toho vyvstal další problém, kterým je nedostatek frankofonního prostředí nejenom pro žáky, ale stejně tak i pro české učitele. Jelikož je nutné, aby si žáci na sekcích osvojili francouzštinu, tento jediný francouzský pracovník je ve většině případů zaměřen na jazyk.⁷⁹ Zbylé předměty jako je matematika, fyzika, chemie, dějepis a zeměpis, zůstávají vyučovány českými učiteli. Pokud nejsou v každodenním kontaktu s francouzským kolegou, nemohou stejně jako studenti procvičovat jazyk mimo své předměty. Zároveň čeští učitelé nemají příležitost poznat novější styl vyučování, který by mohl nový francouzský učitel vnést do sekce. Zajištění francouzského rodilého mluvčího se tak stalo jedním z nejdůležitějších problémů sekcí.

Podle dvou ředitelů francouzských sekcí v Brně a v Praze by pro školy nebylo devastující, kdyby přišly o roční příspěvek od Francouzského institutu ve výši 80.000 Kč, nebo kdyby již nedostaly finanční podporu na koupi nových učebnic.⁸⁰ Nicméně bilingvní výuka by byla značně ochuzená bez rodilého mluvčího. Česká strana však není schopná aktivně nabírat rodilé mluvčí na francouzském území, proto je zapojení francouzské strany nezbytné. Problematické je to rovněž z toho důvodu, že ve Francii aktuálně čelí nedostatku učitelů, není tudíž v jejím zájmu vysílat je do zahraničí.⁸¹

⁷⁷ Zbylí dva francouzští rodilí mluvčí jsou zaměstnanci tamních gymnázií a nejsou smluvně vázáni s francouzským ministerstvem školství.

⁷⁸ Rozhovor s Jaromírem Kekulem.

⁷⁹ Rozhovor s Magdalénou Kučerovou, učitelkou francouzského jazyka na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3. 2018.

⁸⁰ Česko-francouzské sekce už ani nové učebnice nemohou pro výuku obstarat, jelikož se před několika lety ve Francii spojila výuka fyziky a chemie do jednoho předmětu Physique-Chimie a stejně tak i v případě dějepisu a zeměpisu Histoire-Géo. Tenhle krok nemohli sekce opakovat, jelikož jsou stále vázáni na český výukový rámec a nové francouzské učebnice jsou tedy z jejich pohledu na výuku nevhodné.

⁸¹ Corlay, Antoine. „INFOGRAPHIE – L'éducation nationale manque de professeurs“, *La Croix*, 20. července 2017, <https://www.la-croix.com/Famille/Education/Leducation-nationale-manque-professeurs-2017-07-20-1200864293> (staženo 16. 4. 2018)

2. Proměny v české společnosti a v bilingvním vzdělání

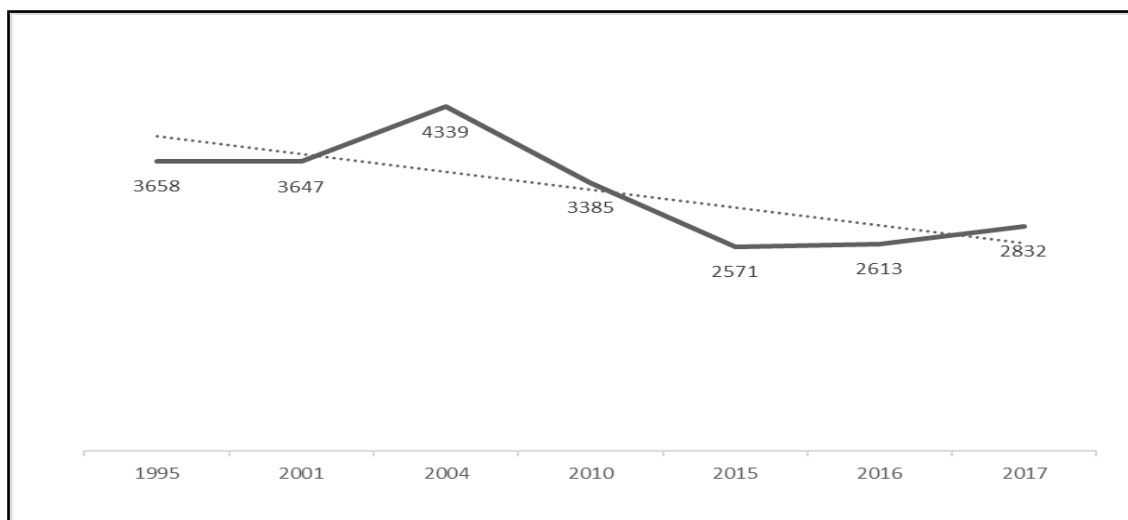
V první kapitole byly popsán vývoj, který se odehrál ve Francii, jenž v důsledku ovlivnil francouzské sekce v České republice. V první řadě se jedná o změnu, jenž nastala u francouzského partnera na poli jeho kulturní diplomacie. Dnes můžeme pozorovat přehodnocení dosavadních priorit. Francie se orientuje na jiné části světa, kde spatřuje nový ekonomický a politický potenciál. Tam se v důsledku poté více angažuje v oblasti kultury i vzdělání. Spolu s vnitřní ekonomickou situací a s příchodem finanční krize se rovněž snížila i výše peněz určená pro aktivitu Francie v zahraničí.

V následující kapitole bude pozornost zaměřena na druhou stranu, a to na změny uvnitř České republiky. Zde se situace značně proměnila od devadesátých let minulého století, a ne vždy ku prospěchu francouzských bilingv. První částí této kapitoly popisuje změnu na úrovni českého společenství. V průběhu sledovaného časového období je možné vidět nový přístup k francouzskému jazyku, který přestává být populárním. Jednou z mnoha příčin může být vliv anglického jazyka, amerikanizace společnosti či měnící se pohled na Francii. Druhá část se věnuje přímo rozdílnosti jednotlivých sekcí. Každá bilingva řeší různé problémy a zároveň vidí budoucnost výuky někde jinde. Závěr této kapitoly se zabývá problematice francouzských maturit a vyjednávání francouzské strany s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

2.1. Klesající zájem o francouzský jazyk

V posledních několika letech můžeme vidět změnu postoje české společnosti vůči francouzštině a francouzské výuce na obecné úrovni, ale především také u českých studentů, zejména těch na středních školách. Není možné přesně zhodnotit, z jakého důvodu se zájem české společnosti o výuku francouzštiny v posledních několika letech snížil. Můžeme předpokládat, že po skončení komunismu se zájem o výuku západoevropských jazyků zvýšil díky jejich masovému zpřístupnění. Výuka francouzštiny se stala hlavním posláním nejenom znovuootevřeného Francouzského institutu v Praze, ale také pro síť Francouzských aliancí. S postupem času ale francouzština silnou pozici neudržela. Podle údajů, které poskytl Francouzský institut, můžeme v posledních dvou dekadách pozorovat, že zájem o francouzské kurzy naopak klesá. V roce 2004 počet přihlášek na jazykové kurzy činil 4339, ale od té doby značně poklesl a dnes je o téměř třetinu nižší.

Graf 3 : Počet přihlášek na kurzy francouzského jazyka na Institut français de Prague ve vybraných letech

Graf vytvořen autorkou, zdroj: interní statistiky IFP⁸²

Samozřejmě nemůžeme ze statistiky jednoho zařízení nabízející jazykové kurzy zhodnotit, jak moc česká společnost v posledních více než deseti letech ztratila zájem o tento jazyk. Přesto ale podobný úkaz můžeme pozorovat i na průzkumu Evropské unie z roku 2005⁸³ a 2012⁸⁴ na téma „Evropané a jejich jazyk“. V obou případech byly českým respondentům položeny následující dvě otázky - „které dva jazyky mimo váš mateřský považujete za nejužitečnější ve vašem osobním rozvoji a kariéře?“ a „které dva jazyky mimo váš mateřský si myslíte, že by se měli učit děti?“. V roce 2005 byla odpověď na první dotaz ze 70 % anglický, z 55 % německý a 6 % francouzský jazyk. O sedm let později už francouzština obdržela pouze 3 %. V roce 2005 si Češi mysleli, že děti by se měli učit z 89 % angličtinu, poté z 66 % němčinu a z 9 % francouzštinu, u které to o sedm let později kleslo na pouhých 5 %. Pokles v prvním případě o tři a v druhém případě o čtyři procenta přesně ukazuje, že francouzský jazyk přestává být vnímán jako jazyk, jenž je pro pracující Čechy do budoucna opravdu přínosný, a z tohoto důvodu mají také čím dál tím menší zájem na tom, aby se jej učili i jejich děti. Podíl na klesajícím zájmu o jazyk by také mohl mít klesající sympatie k Francii. Dle Centra pro výzkum veřejného mínění Francie zaznamenala v posledních dvou letech

⁸² Rousseau, Françoise. e-mailová zpráva obsahující počet přihlášek na kurzy francouzského jazyka na Francouzském institutu v Praze adresovaná autorce, 22. a 23. březen 2018.

⁸³ *Europeans and their Languages*, Special EUROBAROMETER 243, Evropská komise, 2006. http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf (staženo 20. 4. 2018)

⁸⁴ *Europeans and their Languages*, Special EUROBAROMETER 386, Evropská komise, 2012. http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf (staženo 20. 4. 2018)

pokles. Od roku 1993 se sympatie vůči této zemi udržovaly zhruba na úrovni okolo 70 až 80 %. V posledních dvou letech tato úroveň klesla a v roce 2017 činila 59 %.⁸⁵ Důvod menšího zájmu o francouzský jazyk může být také menší zájem o francouzskou kulturu. Česká společnost je nejdříve pod neustálým vlivem americké kultury. Od konce komunistického režimu nastala na českém území exploze amerických filmů, seriálů, sitcomů a dalších žánrů.⁸⁶ Kromě toho se i jiné státy snaží v České republice více kulturně angažovat. Každý rok tak kulturní centra jednotlivých zemí pořádají různé kulturní festivaly, zejména se zaměřením na kinematografii. Kromě Festivalu francouzského filmu existuje také Festival německy mluveného filmu či Festival španělských filmů La Película. Větší kulturní konkurence ostatních států má dopad na pozici francouzské kultury v české společnosti. A jelikož kultura je úzce spojena také s jazykem, i tato souvislost by mohla ovlivňovat pozici francouzštiny v České republice.

Klesající ochota učit se francouzský jazyk můžeme také vnímat u českých středoškolských studentů, kteří si cizí jazyk vybírají dle vlastních preferencí a nejsou již tolik ovlivněni rozhodnutími jejich rodičů. Podle statistických ročenek, které zveřejňuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, si méně studentů vybere francouzštinu jako svůj cizí jazyk během středoškolského studia. Není úplně možné porovnat francouzštinu s anglickým či německým jazykem, jelikož tyto dva jazyky mají zcela jinou pozici v české společnosti. Ale je zajímavé porovnat to s dalším románským jazykem – španělštinou. Té se od roku 2005 věnuje čím dál tím více středoškoláků. Ve školním roce 2017/2018 se dokonce věnovalo více studentů tomuto jazyku nežli francouzštině. Porovnáme-li to se školním rokem 2001/2002, francouzskému jazyku se věnovalo téměř třikrát tolik studentů nežli tomu španělskému. Níže v tabulce můžeme pozorovat, jak se početně vyvíjela účast studentů na výuce těchto dvou jazyků od roku 2001.

⁸⁵ Sympatie české veřejnosti k některým zemím – říjen 2017, Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 3.
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4462/f9/pm171204.pdf
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4462/f9/pm171204.pdf (staženo 1. 5. 2018)

⁸⁶ Jan Tomandl, „Amerikanizace a americký styl života v českých reklamách, kulturní důsledky“ (diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010), 73.

Tabulka 2: Procentuální rozdělení všech středoškolských studentů (gymnázia a střední školy), kteří se učí francouzský a španělský jazyk

Školní rok	2001/02	2005/06	2007/08	2011/12	2013/14	2015/16	2017/18
Procento žáků učících se FJ	5,9 %	7,7 %	8,4 %	7,6 %	6,6 %	5,9 %	5,2 %
Procento žáků učících se ŠJ	1,6 %	2,9 %	3,8 %	5,4 %	5,5 %	5,7 %	5,9 %

Tabulka zpracována autorkou, zdroj: pro školní rok 2001/2002 diplomová práce,⁸⁷ pro následující školní roky roční výkonové ukazatele MŠMT⁸⁸

Kromě obecně menší účasti na výuce francouzštiny si můžeme všimnout, že došlo u studentů také k posunu ve vnímání přímo česko-francouzských sekcí. Ačkoliv to není možné exaktně určit, studium ve dvojjazyčném systému je obecně považováno za náročnější nežli na klasickém českém gymnáziu.⁸⁹ Obtížnost francouzské maturity, by mohl být zásadní faktor, jenž ovlivní uchazeče ve výběru školy. Dnes mohou ředitelé středních škol vidět, kam si jejich uchazeči podávají zbylé dvě přihlášky. Bývá časté, že zájemci o česko-francouzské sekce se zároveň hlásí i na jiné bilingvní školy. Tito studenti chtějí primárně studovat na dvojjazyčné škole a už pro ně není tolik podstatné, zda to bude na francouzské, španělské či italské sekci. Motivovaní studenti se často dostávají na více než pouze jednu bilingvní školu, a jelikož tyto sekce nepožadují znalost daného jazyka, mohou si vybrat bez ohledu na jejich jazykovou vybavenost. Jejich rozhodnutí je tedy postavené na jiných věcech jako je třeba náročnost celkového studia a maturity.⁹⁰

V nemalém množství případů jsou studenti odrazeni striktní maturitou francouzské sekce a raději si zvolí jinou, kde si mohou určit, z jakých předmětů budou v daném cizím jazyce maturovat.⁹¹ Toto není na francouzských bilingvách možné, jelikož si mohou vybrat v profilové části maturity pouze z dějepisu, zeměpisu, chemie a

⁸⁷ Novotná, Radana. „Výuka cizích jazyků od 90. let po současnost – z pohledu vzdělávací politiky“ (magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita, 2007), 37.

⁸⁸ *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele 2005/06, 2007/08, 2011/12, 2013/14, 2015/16, 2017/18*, Vzdělávání ve středních školách, denní forma vzdělávání – žáci učící se cizí jazyk, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, <http://toiler.uiv.cz/ročenka/ročenka.asp> (staženo 18. 3. 2018).

⁸⁹ Rozhovor se Zuzanou Wienerovou, ředitelkou Gymnázia Jana Nerudy, 26. 3. 2018.

⁹⁰ Rozhovor s Petrou Pátkovou.

⁹¹ *Ibid.*

fyziky, a to vše samozřejmě vyučované podle francouzských osnov. Obsah těchto předmětů tak není ekvivalentní tomu českému. Což by mohlo být problematické s ohledem na vysokoškolské vzdělání. Není totiž automatické, že studenti z bilingvních sekcí se po maturitě vypraví na francouzské univerzity.⁹² Pokud mají ambice jít studovat konkrétní obor na české vysoké školy, studenti si promyslí, zda jim francouzský systém naopak spíše nepříhorší v následujícím studiu a při přijímacím řízení. Může se tedy stát, že student, který inklinuje k nějakému předmětu, například chemii, si často rozmyslí, zda půjde či nepůjde na francouzskou sekci, jelikož zde si nemůže vybrat v jakém jazyce z tohoto předmětu bude maturovat. To některé jiné bilingvní sekce umožňují anebo nemají tolik maturitních předmětů v cizím jazyce. Například na španělské sekci studenti maturují ve španělštině pouze z jednoho neязыkového předmětu dle jejich výběru a druhý předmět si v profilové části vybírají z českých předmětů.⁹³ V případě, že student plánuje skládat přijímací zkoušky na lékařských oborech, na francouzských bilingvách jsou značně znevýhodněni. Student totiž nemá možnost věnovat se více biologii, která se jako jeden z mála předmětů učí v češtině.

Dopad náročnosti studia a zejména maturitní zkoušky je patrný nejvíce na tábořské francouzské sekci. Ta na rozdíl od ostatních sekcí nemá možnost pečlivého výběru uchazečů, jelikož se jedná o menší město. Téměř všichni uchazeči o studium na francouzské sekci jsou rovnou přijati, ale poté jich je každoročně velké procento, které neprospěje v maturitní zkoušce nebo jí rovnou nesplní a musí jí opakovat v zářijovém termínu. Na tábořském gymnáziu je zároveň vyučovaný také osmiletý a šestiletý vzdělávací obor. Osmiletý cyklus má stejně jako bilingvní sekce pouze jednu třídu v ročníku, tudíž lze porovnat maturitní výsledky těchto stejně velkých oborů jedné školy. Na tabulce níže můžeme pozorovat, že česko-francouzská sekce má mnohem větší neúspěšnost u maturitní zkoušky. Na první pokus jí během šesti let nesplnilo více jak třikrát tolik studentů než v případě osmiletého gymnázia a stejně tak nebylo k maturitě ani připuštěno třikrát tolik studentů.

⁹² Gymnázia s dvojjazyčným francouzským oborem si nedělají přesné statistiky o tom, kam se jejich studenti následně vypravují na vysoké školy. Je možné dodat konkrétní čísla pouze podle vlastní zkušenosti z bilingvní sekce – z pražské bilingvy maturující v roce 2015 se na francouzské vysoké školy hlásili pouze tři studenti z celkového počtu 25 absolventů.

⁹³ „Maturita 2018“ Oficiální stránky Gymnázia Brno-Bystrc se španělskou sekcí, <https://www.gyby.cz/maturita-2018/> (staženo 23. 4. 2018)

Tabulka 3: Výsledky jarního termínu maturitních zkoušek na Gymnáziu Pierra de Coubertina 2010-2016 na dvojjazyčném a osmiletém oboru

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Obor vzdělání Gymnázium s osmiletým studijním cyklem							
Celkem studentů	30	28	27	30	28	29	30
Nepřipuštno	1	0	0	0	1	0	0
Neprospělo	2	0	0	1	0	1	4
Obor vzdělání Gymnázium s vybranými předměty v cizím jazyce							
Celkem studentů	25	23	27	28	24	18	26
Nepřipuštno	0	0	1	3	1	1	0
Neprospělo	4	4	2	5	5	2	3

Tabulka zpracována autorkou, zdroj: výroční zprávy Gymnázia Pierra de Coubertina 2010-2016⁹⁴

2.2. Rozdílné cesty jednotlivých sekcí

Přesuneme-li pozornost od přístupu české společnosti k francouzštině, můžeme zaznamenat, že jednotlivé sekce od svého založení prošly rozdílnými proměnami. Je logické, že sekce se během svého fungování vyvíjely nějakým směrem a nestagnovaly pouze na místě. Nicméně v poslední době se čím dál tím více ukazuje, že každá sekce má jinou představu o svém fungování a o jejich celkové budoucnosti. Je to z velké části zapříčiněno tím, že každá sekce aktuálně čelí rozdílným problémům a jejich priority také nejsou vždy totožné. Přestože jsou čtyři sekce spjaty stejnými strategickými dokumenty a vyučuje se na nich identickým způsobem, je nutné si uvědomit, že existují jako jeden z několika oborů na různých gymnáziích a v různých částech České republiky.⁹⁵ Tento nesoulad má do určité míry za následek oslabení sekcí v kontaktu a vyjednávání s francouzským partnerem nebo českým Ministerstvem školství, jelikož nemusí vždy vystupovat jednotně.

⁹⁴ Výroční zprávy 2010-2016, Gymnázium Pierra de Coubertina, <http://www.gymta.cz/cz/o-skole/informace-o-skole/vyrocní-zpravy> (staženo 24. 4. 2018)

⁹⁵ Rozhovor s Jaromírem Kekulem.

Během každého školního roku se sejdou učitelé ze všech francouzských sekcí podle svého předmětu, aby probrali nejenom obsah a osnovy výuky, ale také podobu nadcházejících maturit. V posledních několika letech se uvnitř sekcí objevila narůstající neshoda, co se týče vyučování francouzského jazyka jako předmětu a následující maturitní zkoušky. Způsob, jakým se francouzský jazyk vyučuje na sekcích, se diametrálně liší od běžné výuky cizího jazyka na českých středních školách. Což není zas tak překvapující, jelikož se na sekcích s jazykem setkává žák neporovnatelně intenzivněji. Maturitní zkouška z cizího jazyka, kterou si středoškolák z nebilingvního oboru může ve své profilové části vybrat, je podle Společného evropského referenčního rámce nastavena na úroveň B1.⁹⁶ Naproti tomu se maturita z francouzského jazyka na bilingvních sekcích skládá na mnohem vyšší úrovni, po jejím složení student získává *attestation* (osvědčení) od francouzského ministerstva školství o jazykové úrovni C1 a vyšší.

Studenti se během prvních dvou let zaměřují primárně na výuku jazyka, aby poté byli schopni porozumět dalším předmětům. Od třetího ročníku se ale výuka nezmění jenom tím, že se vybrané předměty začnou vyučovat v cizím jazyce. Ale zároveň se posunuje také výuka samotné francouzštiny, kdy je studentům představená *méthodologie* (metodologie), ve které poté musí v dalších letech pracovat. Jedná se o systém vlastní francouzskému způsobu výuky, který v českém školství neexistuje. V rámci francouzské metodologie se studenti naučí kritickému myšlení, a hlavně jsou nuceni toto kritické myšlení převést do strukturovaného textu. Na francouzských středních školách se metodologii věnují detailněji nežli na sekcích, ale i tak se zde aplikují tři hlavní typy metodologie, které jsou poté zkoušeny při maturitě – *discussion* (diskuze), *dissertation* (disertace)⁹⁷ a *commentaire du texte* (komentář textu/dokumentu).

⁹⁶ „Cizí jazyky“, Oficiální portál Centra pro zjišťování výsledků vzdělání (CERMAT) o maturitních zkouškách, <http://www.novamaturita.cz/cizi-jazyk-1404033644.html> (staženo 24. 4. 2018)

⁹⁷ Na rozdíl od francouzského pojmenování je disertace v českém prostředí chápána jako obsáhlá odborná práce, jejíž vypracování je nutné pro obhájení doktorského akademického titulu. Ve francouzské metodologii ale „vede k úvaze osobního a argumentované charakteru založené na literární problematice vyplývající z francouzského programu.“

„Méthodologie pour l'épreuve de français, toutes séries“, Révision du bac, *Le Monde*, 2013. http://www.lemonde.fr/revision-du-bac/annales-bac/francais-premiere/methodologie-pour-l-epreuve-de-francais-toutes-series_met-1-f.html (staženo 18. 3. 2018)

Francouzštináři ze sekcí se ale v posledních letech nemohou na tomto stylu francouzské výuky jazyka shodnout, protože se mnozí domnívají, že je to příliš náročné.

My francouzštináři jsme v rozkolu mezi částí, která opravdu razí zachování těchto formátů metodologie, které máme, protože si myslíme, že to je to, co je přínosné, to je ta nadstavba francouzské sekce...Ta druhá část, která je proti tomu, říká, že je to pro studenty moc ambiciózní, moc daleko a vysoko...Nárok je potom tak velký, že když student nemá úroveň jazyka, kterou by proto měl mít, tak to vede k obrovské frustraci...⁹⁸

Učitelé se zatím nejsou schopni dohodnout, zda výuka francouzského jazyka má obsahovat také metodologický rámec, nebo se má limitovat na pouhé předání gramatických pravidel. Důsledkem toho nastává fundamentální rozdíl mezi sekcemi. Není totiž pravděpodobné, že se zlepší finanční či politická podpora pro sekce, pokud nejsou schopné mít stejnou vizi dvojjazyčné výuky.

Různý pohled na výuku jazyka je to spjat také s tím, jakým problémům každá sekce čelí. Jak můžeme vidět na následující tabulce, tábořská bilingva má každoročně nejmenší počet podaných přihlášek ze všech sekcí a na Slovanském gymnáziu Olomouc není počet přihlášek o tolik větší přihlédneme-li k tomu, že se jedná o město dvakrát větší než Tábor. Naopak v Praze a Brně sekce mívají konstantě okolo 120 až 150 uchazečů posledních pět let.⁹⁹ Můžeme předpokládat, že je to dané velikostí měst, ve kterých sídlí sekce, a také pověstí jednotlivých gymnázií. Kvůli užšímu výběru uchazečů mají následně na těchto sekcích problém s náročností studia, jak bylo ukázáno na vyšším procentu neúspěšnosti u maturitní zkoušky. Studenti nejsou schopní dostatečně pracovat s principy francouzské metodologie a mají problém u francouzské maturity. Z tohoto důvodu pak jsou učitelé zejména z tábořské sekce nakloněni reformě ve smyslu zlehčování nároků na studenty.

⁹⁸ Rozhovor s Magdalénou Kučerovou.

⁹⁹ Rozhovor s Jaromírem Kekulem.

Tabulka 4: Počet přihlášek na dvojjazyčný program od roku 2010–2016 na Slovanském gymnáziu Olomouc a Gymnáziu Pierra de Coubertina v Táboře

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Olomoucká sekce	73	69	41	75	54	59	59
Táborská sekce	45	27	33	31	42	31	43

Tabulka zpracována autorkou, zdroj: výroční zprávy Slovanského gymnázia Olomouc,¹⁰⁰ Gymnázia Pierra de Coubertina¹⁰¹

Ačkoliv některé sekce nemusí řešit problém nízkého počtu uchazečů, jsou naopak znevýhodněni zase v jiném směru. Například dalším závažným problémem, který sekce spíše oddaluje, než přímo rozděluje, je personální nedostatek. Ze všech sekcí v tomto směru nejvíce trpí ta v Praze. Ostatní sekce se také potýkají s malým počtem kvalifikovaných učitelů pro francouzský dvojjazyčný program, ale zatím jsou schopny všechny jejich potřeby pokrýt. Jelikož se vždy jedná o menší města, než je Praha, učitelé na francouzských bilingvách nemají tendence opouštět jejich pozice pro lepší nabídky. Pražská sekce je v tomto směru více ohrožena, protože spousta vyučujících opustila bilingvu a začala učit na Francouzském lyceu, které jim bylo schopné nabídnout lepší finanční ohodnocení, jelikož se jedná o soukromou školu. Mimopražské sekce v tomto případě nemají moc pochopení, protože mají představu, že když se jedná o hlavní město, sekce na Gymnáziu Jana Nerudy by tento problém mít vůbec neměla. a naopak by se měla zasadit o nabírání nových frankofonních učitelů.¹⁰²

2.3. Reformy českého školství

Přestože se bilingvní sekce snaží co nejvíce přiblížit francouzskému modelu výuky, musí se přesto přizpůsobit normám českého školství. Všechny gymnázia, která nabízejí dvojjazyčný program ve spolupráci s Francií, jsou součástí českých státních škol, které musí dodržovat rámcové a školní vzdělávací programy, které vytváří Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže ČR. Za více než 25 let existence sekcí se ministerstvo rozhodlo reformovat různé části školství, což následně donutilo sekce změnit svou dosavadní podobu či fungování.

¹⁰⁰ *Výroční zprávy 2010-2016*, Gymnázium Pierra de Coubertina, <http://www.gymta.cz/cz/o-skole/informace-o-skole/vyrocní-zpravy> (staženo 24. 4. 2018).

¹⁰¹ *Výroční zprávy 2010-2016*, Slovanské gymnázium Olomouc, <https://www.sgo.cz/dokumenty/> (staženo 24. 4. 2018).

¹⁰² Rozhovor s Magdalénou Kučerovou.

Reforma českého školství, která nejznatelněji ovlivnila francouzské bilingvy, zrušila jejich pětiletý cyklus. Od jejich založení byla výuka na sekcích rozdělena na dvě části. Začínalo se v tzv. nultém ročníku a po jeho splnění následovaly čtyři roky středoškolského studia. V nultém ročníku, kam studenti přišli po dovršení sedmé třídy, bylo prioritou naučit se francouzskému jazyku na solidní úrovni. Časová dotace činila 20 hodin francouzštiny týdně, kdy výuka byla pouze doplněna o několik hodin českého jazyka, matematiky a tělocviku, kdy měly tyto předměty spíše udržovací charakter.¹⁰³ Po skončení nultého ročníku byli žáci schopni najet na francouzský systém díky dostatečnému osvojení jazyka. Na rozdíl od ostatních studentů středních škol s čtyřletým oborem tak ukončili středoškolské studium o rok později. Tento časový rozdíl byl zrušen, když byla vydána novela školského zákona v roce 1995. Ministerstvo školství stanovilo znovuzavedlo devátý ročník na základních školách. Dvojazyčné obory, které jako jediné fungovaly v tomto pětiletém formátu, tak byly nuceny se přizpůsobit časovému sjednocení veškeré výuky.

Sekce tak přijaly šestiletý cyklus, kdy se první dva roky studenti věnují 10 až 12 hodin týdně francouzskému jazyku a zároveň k tomu však mají i ostatní předměty. Podle rozhovorů s řediteli Gymnázia Jana Nerudy v Praze a Matyáše Lercha v Brně to ale bilingvnímu programu značně ublížilo. V případě pražské sekce se ředitelka domnívá, že když studenti nastoupili na pětiletý obor, byli starší, a tudíž také zralejší pro náročnější studium. Zároveň měli možnost se celý rok věnovat pouze jazykové přípravě, aniž by je od toho rozptylovaly jiné předměty. Dnes jsou studenti nastupující do prvního ročníku až o dva roky mladší a někteří mají větší problémy s obtížností bilingvní výuky. Skok v úrovni, který nastane během přechodu ze základní školy na gymnázium, je také nezanedbatelný a studenti se tak musí soustředit nejenom na intenzivní výuku francouzštiny, ale musí si také zvyknout na vyšší náročnost a požadavky v případě ostatních předmětů. Přestože někteří ředitelé či vyučující nesouhlasí s transformací bilingv na šestiletý obor, nejedná se o fatální změnu, jelikož v tomto režimu sekce fungují už více jak dvacet let. Není ale výjimečné, že během prvních dvou let opustí česko-francouzské sekce nemalé množství studentů. Zejména přechod z druhého do třetího ročníku bývá krizový, jelikož student přechází na francouzskou výuku a někteří studenti nebyli schopni naučit se jazyk do takové míry, aby zvládali následující francouzské studium. Například třída začínající v roce 2010 na

¹⁰³ Rozhovor se Zuzanou Wienerovou.

táborské sekci po prvním roce ztratila tři studenty a do třetího ročníku nastoupilo nakonec o sedm studentů méně než do druhého.¹⁰⁴ V případě pražské sekce se téměř každý rok rozloučí po druhém ročníku s minimálně jedním studentem.¹⁰⁵

Další oblastí, která by se dala zhodnotit jako problematická pro sekce, je zakotvení dvojjazyčných maturitních zkoušek v českém školství. Do roku 2011, kdy byl zaveden jednotný maturitní model, sekce fungovaly ve speciálním módu tzv. experimentálního ověřování ukončování vzdělání. V případě jakéhokoliv bilingvního oboru bylo přesně dáno, jak bude jejich maturitní zkouška vypadat. To záviselo na dohodě mezi Ministerstvem školství a partnerskou zemí v zastoupení jejího velvyslanectví, stejně tak se zohlednily požadavky škol. V roce 2010 se ale Ministerstvo školství rozhodlo otázku maturit předat externí instituci, Cermatu, který od té doby zajišťuje podobu závěrečných zkoušek. To přivedlo všechny sekce a samozřejmě i ty francouzské před problém, jak specifika jejich maturitní zkoušky zohlednit v novém modelu maturit. Ředitelka pražské bilingvy se vyjádřila, že *„bylo nesmírně těžké a komplikované vydobýt si výjimky u maturitní zkoušky, protože nejjednodušší je pro stát nemít žádné.“*¹⁰⁶

Nicméně všechny strany se dokázaly ve finále dohodnout na podobě maturity z vybraných předmětů ve francouzštině, jenž je vyhovující. Hlavní změna, která by mohla mít na sekce zatím největší dopad, je nová reforma maturit avizovaná na rok 2020. Ta by měla zavést povinnou zkoušku z matematiky na všech středních školách. Sekce samozřejmě již povinnou maturitu z matematiky mají zavedenou, ale skládá se v jiném jazyce a samozřejmě podle francouzských osnov, a tudíž celý koncept výuky matematiky je jiný než ten český. Není tedy dost dobře možné, aby se studenti čtyři roky učili francouzskou matematiku a poté skládali zkoušku v češtině. Používání jiného jazyka neznamena tak zásadní překážku, spíše jde o zcela odlišný systém a metody, ve kterých je předmět vyučován. Zároveň je francouzská matematika pokročilejší, než je norma pro české školství. To by poté znamenalo, že studenti složí maturitu, která nereflektuje hlubší znalost předmětu a jejich dosavadní úsilí. V tomto vidí všichni zaměstnanci sekce, kteří souhlasili s rozhovorem, největší problém. Dokonce se někteří

¹⁰⁴ *Výroční zprávy 2010-2016*, Gymnázium Pierra de Coubertina, <http://www.gymta.cz/cz/o-skole/informace-o-skole/vyrocní-zpravy> (staženo 24. 4. 2018)

¹⁰⁵ *Výroční zprávy francouzské sekce 2011-2014*, Gymnázium Jana Nerudy, poskytnuto vedením školy 26. 3. 2018

¹⁰⁶ Rozhovor se Zuzanou Wienerovou.

z nich domnívají, že pokud by se nepovedlo v tomto případě pro sekce vyjednat výjimku, znamenalo by to jejich konec.

Celá situace se ale komplikuje na základě nového přístupu Francie ke snahám o udělení výjimky. V předešlém roce se francouzská kulturní atašé Florence Saint-Ygnan, jejíž pracovní náplní je koordinace vzdělávací spolupráce Francouzské a České republiky včetně zdejšího bilingvního oboru, „že *prodloužení výjimky pro sekce není jejich prioritou*.“¹⁰⁷ To ale stěžuje následné vyjednávání. Aby ministerstvo školství vůbec bylo ochotno přistoupit na rozdílnou podobu povinné části maturitní zkoušky, musí vidět angažovanost partnerské země. Bez té poté ministerstvo nemá zájem na tom, aby se složitě vytvářely exkluzivní výjimky pro francouzské sekce. Zaměstnankyně MŠMT, která se věnuje dvojjazyčným programům na státních školách, se k tomu vyjádřila následovně:

...potřebujeme vidět iniciativu partnerské země, že opravdu chtějí zkoušku z matematiky ve francouzštině. Potom můžeme začít vyjednávat a bude možné jí realizovat podle francouzských představ, co se týče obsahu, pravidel a hodnocení...V devadesátých letech a následně po roce 2000 měla Francie extrémní zájem, aby byla maturitní zkouška z matematiky povinná a ve francouzštině. V posledních pěti až šesti letech to Francie a její zástupci jako je atašé, velvyslanec či vysocí úředníci Francouzského institutu už tak jednoznačně nedeklarují. A když tady nebude podpora francouzské strany, nemá to moc smyslu.¹⁰⁸

Samotné sekce nemají během těchto jednání velkou sílu a nezbývá jim nic jiného než apelovat na obě strany, aby došly k vzájemnému konsensu. V září minulého roku byla Saint-Ygnan nahrazena na postu kulturní atašé Hélène Buisson. Ačkoliv se musí nová atašé ještě do hloubky seznámit s problematikou francouzských sekcí v českém prostředí, v posledním půl roce je podle zainteresovaných lidí vidět obrat u francouzské strany, kdy se více začíná angažovat v jednání s ministerstvem školství, což by mohlo vést k vytvoření vyhovujícího maturitního rámce pro sekce.

¹⁰⁷ Rozhovor s Jaromírem Kekulem.

¹⁰⁸ Rozhovor s Petrou Pátkovou.

Závěr

Po pádu komunistického režimu se Československo znovu otevřela západnímu světu. Jedna ze zemí, která bryskně využila příhodné situace, byla Francie. Přestože si tyto bilaterální vztahy prošly během 20. století obrovskou krizí kvůli Mnichovské dohodě a následně byly ochromené důsledkem Studené války, francouzská přítomnost zde nebyla ničím novým. Frankofilství bylo totiž před druhou světovou válkou v české společnosti značně rozšířené. Francie tak na začátku devadesátých let viděla příležitost navrátit se do tohoto regionu zpět, znovu získat vlivnou pozici. O to více byla tato tendence silná, když politické struktury obou zemí tomu byly nakloněny. Začaly se tak opět budovat politické a ekonomické vazby, nadšená připravenost pomáhat byla všude.¹⁰⁹ Stejně tak se i rozvíjely mezinárodní spolupráce velkého (především ekonomického) i menšího charakteru. Idea dvojjazyčné česko-francouzské výuky se začala formovat ihned na začátku, a to zejména na francouzské straně. Otvírání bilingvních tříd bylo jednou ze strategií Francie, jak upevnit její kulturní vliv v nově demokratizujícím regionu střední a východní Evropy. Tento boom bilingvního vzdělání se tedy také úspěšně promítnul i na České republice. Na čtyřech státních gymnáziích, kde byla dlouholetá tradice výuky francouzského jazyka, se tak otevřely vedle klasických českých tříd také francouzské sekce.

Tyto sekce měly skvělou výchozí pozici. Francouzská partnerská strana se postarala o poskytnutí nového zařízení a materiálů, což nebyla zanedbatelná investice. Stejně tak se postarala o vyučení českých učitelů ve francouzském systému, vysílala několik rodilých mluvčích do každé sekce. Česká strana zase poskytla v tomto velkou svobodu, kdy francouzský systém dostal veškeré výjimky v rámci zákona českého školství. Francouzské sekce získaly renomé elitního vzdělání. Díky výhodám, které přináší bilingvní výuka a formování jazykově a kulturně vzdělané elity, by se dalo předpokládat, že se sekce budou těšit podpoře obou zainteresovaných stran. Přesto je ale opak pravdou a po 25 let existence není jejich budoucnost zcela jistá.

Hlavním cílem této práce bylo zanalyzovat důvody, které vedly sekce k jejich aktuální situaci. Za pomoci rozhovorů bylo možné určit, jaké jsou hlavní změny, kterými si prošla francouzská a česká strana. V případě Francie se jedná o přeměnu priorit v rámci její kulturně-diplomatické akce. V devadesátých letech můžeme hovořit o obrovské angažovanosti Francie v oblasti kultury a vzdělání, zároveň také ekonomiky,

¹⁰⁹ Šedivý, Jaroslav. *Velvyslancem u Eiffelovy věže 1990-1994*, 43.

energetiky atd. Poté, co se ne všechny plánované spolupráce nakonec povedlo uskutečnit, se Francie začala pomalu přeorientovávat na jiné, více perspektivnější oblasti světa. Zároveň nebyla potřeba bilaterální vztahy nějak výrazněji podporovat, když došlo k přijetí České republiky do Evropské unie, což zajistilo spolupráci na multilaterální úrovni. Důležitá změna nastala také v případě financování sekcí. Dopady finanční krize donutily Francii přehodnotit její veřejné investice. Oblast kulturní diplomacie tak zaznamenala značné finanční škrty. Tyto dva navzájem propojené faktory měnily přístup francouzského kulturního vedení v Praze, jenž se sekcemi spolupracuje.

Na české straně prošla společnost taky znatelnou transformací. Je čím dál patrnější, že francouzština zde ztrácí své postavení. Díky tomu nemají ani rodiče a také děti velký zájem o výuku ve francouzštině. Obrovský vliv na to samozřejmě přítomnost anglického jazyka, který se dostal do všech sfér každodenního života, a vliv dalších kultur se svými jazyky. Poté by se jako jeden z důležitých diplomatických jazyků mohla prestiž francouzštiny znovu zvednout. Další skutečnost, která ovlivňuje sekce, je nesoulad mezi jednotlivými sekcemi. Je možné pozorovat, že se sekce začínají rozcházet v názorech na intenzitu francouzské výuky. Jedna část věří, že problém nízkého počtu uchazečů a špatných výsledků u maturitní zkoušky vyřeší zjednodušení francouzské výuky. Naopak druhá část je přesvědčená, že tento krok by poškodil nadhodnotu francouzských sekcí. Posledně je tu také faktor, kterým jsou reformy školství. Sekce se musely adekvátně novelám školství přizpůsobit, což ne vždy bylo v jejich prospěch. Nebo také musely podstoupit zdoluhavé vyjednávání s ministerstvem školství o udělení výjimek v rámci českého školství, což bez podpory francouzské strany, která se začala méně angažovat, bylo velice složité. Aktuálně bude přelomovým bodem reforma maturitních zkoušek plánovaná na rok 2020. Pokud se v tomto případě nepodaří podobu francouzské maturity zachovat, bude to podle pracovníků sekcí konec bilingvních tříd.

Přestože někteří vidí budoucnost francouzských sekcí značně nejistou, po studování této problematiky a vyslechnutí mnoha účastníků jsem ke stejnému názoru nedospěla. Je více než jasné, že podpora plynoucí z francouzské strany se již nikdy nenavrátila na úroveň devadesátých let. Můžeme to částečně vnímat v rétorice francouzské kulturní reprezentace a o to více v jejich činech. Existence tohoto typu spolupráce si francouzská i česká strana váží, ale už neexistuje politická a o to více finanční kapacita rozvíjet je dál. Proto Francie preferuje, kdyby se francouzské bilingvy v České republice přidaly k proudu ostatních středo a východoevropských

francouzských sekcí, které se musely adekvátně přizpůsobit nové situaci a staly se soběstačnými bez francouzské přímé podpory. Ani české ministerstvo školství není bilingvnímu vzdělání příliš nakloněno. Pouze se očekává, že se tyto čtyři sekce přizpůsobí aktuálnímu prostředí, než aby lpěly na ideálních poměrech před dvaceti lety.

Summary

The main purpose of this paper was to identify what are the main changes that had a considerable impact on studied French sections in Czech Republic. In the beginning of their existence in early 1990s they received great support in terms of finance, specialized staff, material. Main reason for this fact was the intensity of bilateral Czech-French relations that was present at the time. France returned to the region of central and east Europe after the end of communist regime with great verve as they wanted to regain the status of important and influential state that was lost in the middle of 20. century. Czech Republic on the other hand believed that close contact with western country will help quickly integrate into European structures. The fact that France was historically present in Czech society and had a great influence on it since the middle of 19. century and that government officials, François Mitterrand and Václav Havel, maintained good relations helped to reignite the relation between these two countries in a short time.

However, these conditions are no longer present and French bilingual sections do not obtain the same amount of support in the present day. The question of this paper was what caused these sections to deteriorate even though this type of educational programme should be one of the few national and multinational priorities of Czech Republic and France. Firstly, France evolved in its cultural diplomacy. In the past 25 years French government re-evaluated geographical and thematic priorities. France started to focus on other part of the world that possess more economical and political power. And Czech Republic is not one of the. With these countries France initiated new cultural and educational cooperation. In addition to new direction of French cultural diplomacy and foreign activities, France reassessed the amount of finance designated for educational collaboration. Thus, the French bilingual sections were affected by decreasing interest of French partner and decline in funding. Another important changes happened in Czech Republic. Firstly, it's possible to observe the change in Czech society toward the French language in general. Less adults consider it as a language that would help their career and there are less high school students that would choose to learn it. Secondly, each bilingual section faces different problems that leads to disagreement in regard of future of this French programme. Lastly, it's increasingly difficult for French sections to negotiate a specific exception to the Czech schooling norms. Final exams must obey conditions of Czech national standards but also still partially correspond to the French educational system.

Použitá literatura

Knihy

Bryman, Alan. *Social Research Methods*. 4th Editino. Oxford: Oxford University Press, 2012.

Duverger, Jean. *L'enseignement en classe bilingue*. Paris: Hachette Livre, 2005.

Hendl, Jan a Jiří Remr. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017.

Hendl, Jiří. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016.

Hnilica, Jiří. *Fenomén Dijon: století českých maturit ve Francii*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2017.

Reznikow, Stéphane. *Frankofilství a česká identita 1848-1941*. Praha: Karolinum, 2008.

Šedivý, Jaroslav. *Velvyslancem u Eiffelovy věže 1990-1994: (Praha – Paříž v zahraniční politice)*. Praha: Mladá fronta, 2008.

Tomalová, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008.

Rozhovory

Rozhovor s Markétou Bludskou, vyučující francouzské chemie na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3 2018

Rozhovor s Jaromírem Kekulem, zástupcem ředitele na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3. 2018

Rozhovor s Magdalénou Kučerovou, učitelkou francouzského jazyka na Gymnáziu Jana Nerudy, 7. 3. 2018

Rozhovor se Zuzanou Wienerovou, ředitelkou Gymnázia Jana Nerudy, 26. 3. 2018

Rozhovor s Petrou Pátkovou, Odbor vzdělávací soustavy MŠMT, 28. 3. 2018

Rozhovor s Petrem Kovačem, ředitelem Gymnázia Matyáše Lercha, 13. 4. 2018

Rozhovor s Vojtěchem Benešem, učitelem francouzské fyziky a zástupcem bilingvní sekce, 13. 4 2018

Rozhovor s Héléne Buisson, kulturní atašé Francouzské republiky, 16. 4. 2018

Články a kvalifikační práce

- Boček, Jan. „Detailní data o platech, odměnách a věku učitelů: systém motivuje padesátníky a odhání mladé“, *iRozhlas*, 30. června 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/detailni-data-o-platech-odmenach-a-veku-ucitelu-system-motivuje-padesatniky-a_1706300600_jab (staženo 17. 3. 2018)
- Bozo, Frédéric. „Mitterrand, la diplomatie française et la «nouvelle» guerre froide (1981-1984)“, in *Relations internationales et stratégie: De la guerre froide à la guerre contre le terrorisme*, ed. Frédéric Bozo (Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2005), 29-46.
- Brüstlová, Markéta. „Europeizace Česko-francouzských vztahů (1989-2009)“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2012)
- Corlay, Antoine. „INFOGRAPHIE – L'éducation nationale manque de professeurs“, *La Croix*, 20. července 2017, <https://www.la-croix.com/Famille/Education/Leducation-nationale-manque-professeurs-2017-07-20-1200864293> (staženo 16. 4. 2018)
- Doskočilová, Kateřina. „Kolik řečí umíš?“ *Čeština doma a ve světě 10*, č. 2/3 (2002): 228-234.
- Čapková, Zuzana. „Relations franco-tchèques après la présidence française de l'Union européenne (2009-2013)“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2015)
- Krejčí, Veronika. „Na konci mají někteří problém myslet česky, říká ředitel dvojjazyčného gymnázia“, *iDNES.cz / Olomoucký kraj*, 16. ledna 2016, https://olomouc.idnes.cz/rozhovor-miroslav-vyvoda-slovanske-gymnazium-olomouc-cesko-francouzaska-sekce-francouzstina-skolstvi-ixa-olomouc-zpravy.aspx?c=A151123_2207346_olomouc-zpravy_stk (staženo 18. 3. 2018)
- Novotná, Radana. „Výuka cizích jazyků od 90. let po současnost – z pohledu vzdělávací politiky“ (magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita, 2007)
- Sotona, Jiří. „Elitní gymnázia nejsou pro každého“, *Novinky.cz*, 10. dubna 2014, <https://www.novinky.cz/zena/styl/332554-elitni-gymnazia-nejsou-pro-kazdeho.html> (staženo 18. 3. 2018)
- Tomalová, Eliška. „Kulturní dimenze francouzské kulturní diplomacie 1990-2010“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2011)
- Trézeaux, Guy. „Enseignement bilingue et politique linguistique.“ *Revue internationales d'éducation de Sèvres*, č. 7 (1995): 103-117 <https://journals.openedition.org/ries/3972> (staženo 15. 3. 2018)
- Vachová, Veronika. „Česko-francouzská obchodní komora“ (bakalářská práce, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2010)

Ostatní

„Cizí jazyky“, Oficiální portál Centra pro zjišťování výsledků vzdělání (CERMAT) o maturitních zkouškách, <http://www.novamaturita.cz/cizi-jazyk-1404033644.html> (staženo 24. 4. 2018)

Europeans and their Languages, Special EUROBAROMETER 243, Evropská komise, 2006. http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf (staženo 20. 4. 2018)

Europeans and their Languages, Special EUROBAROMETER 386, Evropská komise, 2012. http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf (staženo 20. 4. 2018)

„Focus sur l’enseignement bilingue en Roumanie“ Oficiální stránky francouzského velvyslanectví v Rumunsku, <https://ro.ambafrance.org/Focus-sur-l-enseignement-bilingue-en-Roumanie> (staženo 10. 04. 2018)

„Francouzské evropské sekce“ Oficiální portál Francouzského institutu v Praze, <https://studium.ifp.cz/cz/skoly/francouske-evropske-sekce/> (staženo 16. 04. 2018)

„Inauguration du Louvre Abou Dhabi, un musée «contre l’obscurantisme»“ *radio français international*, 8. listopadu 2017, <http://www.rfi.fr/moyen-orient/20171108-inauguration-louvre-abu-dhabi-musee-contre-obscurantisme> (staženo 26. 4. 2018)

La France et l’Europe dans le monde. Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008–2020, Ministère des Affaires étrangères, 2008. <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/084000459.pdf> (staženo 30. 3. 2018)

„Les actions de la coopération éducative et linguistique“ Oficiální stránky francouzského velvyslanectví v Číně, <https://cn.ambafrance.org/Presentation-de-nos-actions> (staženo 10. 4. 2018)

Les coopérations bilatérales, La coopération franco-allemande“, oficiální stránky francouzského ministerstva školství (Ministère de l’éducation nationale), <http://www.education.gouv.fr/cid4105/la-cooperation-franco-allemande.html> (staženo 2. 5. 2018)

„Les établissements d’enseignement français“, Oficiální stránky agentury pro francouzskou výuku v zahraničí (Agence pour l’enseignement à l’étranger), <http://www.aefe.fr/reseau-scolaire-mondial/les-etablissements-denseignement-francais> (staženo 14. 4. 2018)

„Les instituts français dans le monde“, Oficiální internetové stránky Francouzského institutu, <http://www.ifmapp.institutfrancais.com/les-if-dans-le-monde> (staženo 10. 4. 18)

L'Etat en France. Servir une nation ouverte sur le monde. Rapport de la mission sur des responsabilités et l'organisation de l'Etat, Rapport au Premier ministre, 1995. <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/954026900.pdf> (staženo 1. 4. 2018)

Loi de finances initiale 2005-2016, Ministère de l'action et des comptes publics, <https://www.performance-publique.budget.gouv.fr/documents-budgetaires/lois-projets-lois-documents-annexes-annee#.Wu3iF4iFPIU> (staženo 16. 4. 2018)

„Maturita 2018“ Oficiální stránky Gymnázia Brno-Bystrc se španělskou sekci, <https://www.gyby.cz/maturita-2018/> (staženo 23. 4. 2018)

„Méthodologie pour l'épreuve de français, toutes séries“, Révision du bac, *Le Monde*, 2013. http://www.lemonde.fr/revision-du-bac/annales-bac/francais-premiere/methodologie-pour-l-epreuve-de-francais-toutes-series_met-1-f.html (staženo 18. 3. 2018)

Mitterand, François. Projev přednesený u příležitosti oficiální návštěvy Československa, Federální shromáždění, Praha, Československo, 13. září 1990, <http://discours.vie-publique.fr/notices/907019800.html> (staženo 14. 3. 2018)

More than 80 % of primary school pupils in the EU were studying a foreign language in 2013, Eurostat, 2015. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7008563/3-24092015-AP-EN.pdf/bf8be07c-ff9d-406b-88f9-f98f5199fe5a> (staženo 25. 4. 2018)

Note commune CPU / CDEFI / CGE / Forum Campus France sur les mesures nécessaires pour accroître l'attractivité des établissements français d'enseignement supérieur, Paříž, 3. července 2018. http://www.cpu.fr/wp-content/uploads/2017/07/Note_Attractivit%C3%A9_de_IESR.pdf (staženo 14. 4. 2018)

„O nás – cíle a poslání“, Oficiální internetové stránky Francouzsko-české obchodní komory, <http://www.ccft-fcok.cz/cz/index.asp?p=cile-poslani-francouzsko-ceska-obchodni-komora> (staženo 18. 3. 2018)

„Prezentace sítě“, Oficiální internetové stránky Francouzské aliance v České republice, <http://www.alliancefrancaise.cz/Prezentace-site> (staženo 18. 3. 2018)

Rapport d'activité 2016-2017, Lycées français du monde, Agence pour l'enseignement à l'étranger, 2018. <http://www.aefe.fr/sites/default/files/asset/file/rapport-activite-aefe-2016-2017.pdf> (staženo 12. 4. 2018)

Rapport d'information n° 91 fait au nom de la commission des Affaires culturelles (1) sur la stratégie d'action culturelle de la France à l'étranger, Duvernois, L. (rapporteur), Sénat, 2004. <https://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-091.html> (staženo 14. 4. 2018)

Rapport d'information n°428 fait au nom de la commission des Finances du contrôle budgétaire et des comptes économiques de la Nation (1) sur l'action culturelle de la France à l'étranger, Gouteyron, A. (rapporteur), Sénat, 2008. <https://www.senat.fr/notice-rapport/2007/r07-428-notice.html> (staženo 30. 3. 2018)

Rapport d'information n° 2924 déposé par la commission des Affaires étrangères sur les centres culturels français à l'étranger, Dauge, Y. (rapporteur), Assemblée nationale, 2001. <http://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i2924.asp> (staženo 30. 3. 2018)

Rapport du gouvernement sur la situation des français établis hors de France, Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2017. http://www.assemblee-afe.fr/IMG/pdf/rapport_2017.pdf (staženo 14. 4. 2018)

„Répertoire des sections bilingues en Europe centrale et orientale“, Francouzský portál mezinárodního ústavu pedagogických studií (Centre International d'Etudes Pédagogiques) o bilingvních frankofonních sekcích ve světě, <http://fle.asso.free.fr/bilinguefr.org/index.htm> (staženo 12. 4. 2018)

Rousseau, Françoise. e-mailová zpráva obsahující počet přihlášek na kurzy francouzského jazyka na Francouzském institutu v Praze adresovaná autorce, 22. a 23. březen 2018.

Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele 2005/06, 2007/08, 2011/12, 2013/14, 2015/16, 2017/18, Vzdělávání ve středních školách, denní forma vzdělávání – žáci učící se cizí jazyk, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp> (staženo 18. 3. 2018)

Stav přímých zahraničních investic v České republice 1994-2016, Přímé zahraniční investice, Česká národní banka, https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/ (staženo 14. 4. 2018)

Sympatie české veřejnosti k některým zemím – říjen 2017, Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 3. https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4462/f9/pm171204.pdf (staženo 1. 5. 2018)

Tabulka HDP výdajová metoda 1994-2016 (ceny roku 2010), Databáze národních účtů, Český statistický úřad, http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_vydaj (staženo 14. 4. 2018)

Tomandl, Jan. „Amerikanizace a americký styl života v českých reklamách, kulturní důsledky“ (diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010)

Výroční zprávy 2010-2016, Gymnázium Pierra de Coubertina,
<http://www.gymta.cz/cz/o-skole/informace-o-skole/vyrocní-zpravy> (staženo 24. 4. 2018)

Výroční zprávy 2010-2016, Slovanské gymnázium Olomouc,
<https://www.sgo.cz/dokumenty/> (staženo 24. 4. 2018)

Výroční zprávy francouzské sekce 2011-2014, Gymnázium Jana Nerudy, poskytnuto vedením školy 26. 3. 2018

Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Francouzský dovoz do České republiky od roku 1994 do roku 2016	23
Graf 2: Vývoj francouzskou vládou schváleného rozpočtu pro kulturní spolupráci a podporu francouzštiny mezi lety 2005 až 2016 v eurech	25
Graf 3 : Počet přihlášek na kurzy francouzského jazyka na Institut français de Prague ve vybraných letech	28
Tabulka 1: Počet škol pod úplnou či částečnou správou AEFÉ ve školních letech 2001, 2005, 2010, 2015 a z toho počet škol v Asii a na Blízkém východě	20
Tabulka 2: Procentuální rozdělení všech středoškolských studentů.....	30
Tabulka 3: Výsledky jarního termínu maturitních zkoušek na Gymnáziu Pierra de Coubertina 2010-2016 na dvojjazyčném a osmiletém oboru	32
Tabulka 4: Počet přihlášek na dvojjazyčný program od roku 2010–2016 na Slovanském gymnáziu Olomouc a Gymnáziu Pierra de Coubertina v Táboře.....	35